

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Dominik Vítek

**VYLOUČENÍ ČLENA STATUTÁRNÍHO ORGÁNU OBCHODNÍ
KORPORACE (A DALŠÍCH OSOB) Z VÝKONU FUNKCE**

Diplomová práce

Katedra obchodního práva

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Čech, LL. M., Ph.D.

Datum uzavření rukopisu: 25. března 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 29. března 2016

.....
Dominik Vitek

Poděkování

Na tomto místě bych tímto rád poděkoval JUDr. Petru Čechovi, LL. M., Ph. D. za ochotu a pomoc při psaní této diplomové práce i v průběhu celého studia.

Obsah

Úvod.....	3
1 Diskvalifikace z výkonu funkce člena statutárního orgánu	5
1.1 Britská úprava	6
1.1.1 Význam a základní úprava diskvalifikace v britské úpravě	7
1.1.2 Výjimka z rozhodnutí o vyloučení.....	8
1.1.3 Důvody pro diskvalifikaci	9
1.1.3.1 Povinné vyloučení z důvodu úpadku společnosti.....	9
1.1.3.2 Důvody pro vyloučení závislé na diskreci soudu	11
1.1.4 Ředitelé společnosti, jejichž výkon funkce je postižitelný diskvalifikací podle CDDA	13
1.1.4.1 <i>De facto directors</i>	14
1.1.4.2 Shadow directors	15
1.1.4.3 Významné novinky v zákonné úpravě členů statutárního orgánu v britské společnosti.....	16
1.1.4.4 Diskvalifikace ředitelů – závěr	17
1.1.5 Důsledky rozhodnutí o diskvalifikaci a její porušení	17
1.2 Úprava dle obchodního zákoníku platná do 31. 12. 2013.....	18
1.2.1 Geneze úpravy v obchodním zákoníku.....	18
1.2.2 Rozsah úpravy vyloučení dle obchodního zákoníku a její dopady.....	19
1.2.3 Aplikace překážky členství dle § 381 ObchZ za účinnosti zákona o obchodních korporacích.....	20
2 Účel diskvalifikace	22
2.1 Ochrana korporace	23
2.2 Ochrana široké veřejnosti.....	23
2.3 Osobní dopad na diskvalifikovanou osobu	24

3	Aplikovatelnost úpravy diskvalifikace, vč. teritoriální působnosti	26
3.1	Obchodní korporace	26
3.2	Zahraniční (právnícké) osoby	26
3.2.1	Právní úprava a dopady na zahraniční osoby.....	27
3.2.2	Důsledky diskvalifikace pro zahraniční osobu	29
3.2.3	Právní úprava a dopady na české osoby působící v zahraničí	29
4	Důvody pro diskvalifikaci dle stávající úpravy	30
4.1	Diskvalifikace v průběhu insolvenčního řízení.....	31
4.1.1	Důvody diskvalifikace	31
4.1.1.1	Přivedení společnosti k úpadku	31
4.1.1.2	Snížení majetkové podstaty a poškození věřitelů.....	32
4.1.2	Insolvenční řízení s mezinárodním prvkem.....	33
4.1.3	Výkon funkce v zahraniční právnícké osobě.....	34
4.2	Porušení péče řádného hospodáře a jiné péče	35
4.2.1	Péče řádného hospodáře, odborná péče a jejich porušení.....	35
4.2.2	Relevantní časové období	35
4.2.3	Teritoriální dopady	36
4.3	Způsobení újmy.....	37
4.4	Diskvalifikace vlivné či ovládající osoby	37
5	Okruh osob způsobilých k diskvalifikaci.....	39
5.1	Člen statutárního orgánu	40
5.1.1	Vyloučení člena statutárního orgánu	40
5.1.2	Právnícká osoba jako člen statutárního orgánu.....	40
5.2	Osoby povinné k péči řádného hospodáře	41
5.2.1	Význam a dopad ustanovení § 65 odst. 2 ZOK	41

5.2.2	Funkce, z nichž lze osobu vyloučit dle § 65 odst. 2 ZOK	42
5.3	Vlivná a ovládající osoba	43
5.4	Osoby v postavení obdobném členovi statutárního orgánu	43
6	Důsledky vyloučení	45
6.1	Překážka výkonu funkce	45
6.2	Funkce, které nelze v důsledku diskvalifikace vykonávat	46
7	Procesní stránka vyloučení	47
7.1	Příslušnost soudu.....	48
7.1.1.1	Povaha řízení	49
7.1.1.2	Lhůta pro zahájení řízení o diskvalifikaci	49
8	Úvahy de lege ferenda	50
9	Závěr	52
	Použitá literatura	54
	Resumé: Vyloučení člena statutárního orgánu obchodní korporace (a dalších osob) z výkonu funkce.....	60
	Abstract: Disqualification of governing body members (and other persons) from their positions in a business corporation.....	61
	Klíčová slova	62
	Key words	62

Seznam zkratek

Companies Act 2006

CA Britský zákon *Companies Act 2006*, ve znění pozdějších předpisů

Corporation Directors Disqualification Act 1986

CDDA Britský zákon *Corporation Directors Disqualification Act 1986*, ve znění pozdějších předpisů

Insolvenční zákon

InsZ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů

Občanský soudní řád

OSŘ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Občanský zákoník

o.z. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Obchodní zákoník

ObchZ Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník ve znění k 31. 12. 2013

Small Business, Enterprise and Employment Act 2015

SBEEA Britský zákon *Small Business, Enterprise and Employment Act 2015*, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o bankách

Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o mezinárodním právu soukromém

ZMPS

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

Zákon o obchodních korporacích

ZOK

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

Zákon o zvláštních řízeních soudních

ZŘS

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Úvod

Působení v orgánech obchodní korporace s sebou přináší velké množství odpovědnosti i povinností. To platí zejména pro členy statutárního orgánu, který představuje řídicí orgán každé společnosti, a přestože se nejedná o nejvyšší orgán, většina exekutivních rozhodnutí, ať se jedná o působení vně nebo uvnitř společnosti, vzniká zpravidla právě zde. Vedle soukromoprávních povinností a zájmu korporace, který představuje především co nejlepší plnění zákonných povinností jejích členů, stojí veřejnoprávní zájem. Veřejnost má zájem na tom, aby korporace byly řízeny osobami, které nebudou jednat pouze ve svůj prospěch a na úkor příslušné korporace či jejích věřitelů.

Současné rekodifikované korporátní právo tyto společenské potřeby reflektuje a namísto původní poměrně strohé úpravy přináší do českého právního řádu několik možností, jak se nezákonně jednajícím členům statutárních orgánů, ale i dalším osobám, bránit. Jednou z možností, které rekodifikace soukromého práva přinesla (resp. rozšířila předcházející úpravu o nové skutkové podstaty) je možnost diskvalifikace člena statutárního orgánu (a dalších osob) z výkonu funkce.

Cílem této práce je vymezit jednotlivé diskvalifikační důvody a jejich aplikační dopad a dále identifikovat okruh osob, které mohou být jednotlivými diskvalifikačními důvody postiženy. Práce si dále klade za cíl nalézt obecná pravidla, dle kterých se aplikace právního institutu vyloučení bude řídit, a vymezit jeho aplikační meze. V práci budou rovněž identifikovány další funkce, resp. faktická postavení, ve kterých nebude postižená osoba v důsledku soudního rozhodnutí o svém vyloučení moci působit, resp. je vykonávat.

Pro výklad právní úpravy bude zvolena deskriptivní a analytická metoda, doplněné o komparaci české a britské úpravy, ze které český institut vyloučení vychází. Zákonný text bude vykládán za použití gramatického, logického, teleologického, systematického a částečně rovněž historického výkladu. Komparativní postup se bude zaměřovat na britskou úpravu, jejíž výklad poslouží jako interpretační prvek pro zákonné mezery v českém právním řádu. Tato úprava bude v rozsahu nezbytném pro další zkoumání české úpravy rozebrána v první kapitole této práce.

Účel právní úpravy bude podrobně rozebrán v kapitole druhé a bude k němu dále přihlédnuto při analýze možnosti aplikace úpravy vyloučení v případech s mezinárodním prvkem v kapitole třetí.

Kapitola čtvrtá, pátá a šestá se budou zabývat praktickou aplikací vyloučení, analýzou jednotlivých důvodů, okruhem postižitelných funkcí a osob, vč. důsledků soudního rozhodnutí o vyloučení některé legitimované osoby.

Práce se bude v závěru zabývat rovněž procesní stránkou diskvalifikace, která je s hmotněprávním institutem neoddělitelně spojena a bez které by samotný institut nebyl aplikovatelný a vykonatelný, a rovněž budou nastíněny některé úvahy *de lege ferenda*.

1 Diskvalifikace z výkonu funkce člena statutárního orgánu

Nejen český právní řád dlouhá léta postrádal významnější úpravu nástrojů *corporate governance*; diskuze o nutnosti implementace jednotlivých nástrojů do právních řádů probíhala skrze celou Evropu a taktéž v jednotlivých zákonodárných komisích.¹ Jedním z cílů nové úpravy soukromého práva se tak stala snaha posílit ochranu věřitelů a zamezit negativním důsledkům majetkové samostatnosti obchodních korporací.² Jedním z nástrojů *corporate governance*, jehož cílem je zejména přispět k ochraně věřitelů, je možnost diskvalifikace z funkce v obchodní korporaci, která je hojně využívána zejména v anglickém prostředí. Zákonodárce ostatně otevřeně přiznává značnou inspiraci britskou úpravou, kterou se český zákonodárce nechal inspirovat a která je navíc v EU „hojně považována za nejlepší.“³ Úprava⁴ diskvalifikace ředitelů (*directors*) anglických společností je plně koncentrována do zákona *Company Directors Disqualification Act 1986* a pro účely insolvenčního řízení navíc doplněna úpravou v *Insolvency Act 1986*⁵

Ačkoliv předrekodifikační právní úprava možnost diskvalifikace obsahovala⁶, omezovala ji pouze na případy, kdy člen statutárního nebo jiného orgánu vykonával svou funkci v právnické osobě, na jejíž majetek byl prohlášen konkurs. Pokud tomu tak bylo, vznikala u něj *ex lege* překážka dalšího výkonu funkce v orgánu (ať již statutárním nebo dozorčím) ve všech dalších podnikajících právnických osobách. Jedním z hlavních problémů takové úpravy byl právě vznik této překážky *ex lege*, jelikož příslušné právnické osoby se o jejím vzniku nemusely vůbec dozvědět, což přinášelo mnohé další problémy (otázka platnosti jednání tohoto člena, vyplácení odměn aj.). Zákon émy (otázka platnosti jednání tohoto člena, vyplácení odměn aj.). Zákon o obchodních

¹ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze) [online] s. 143. Praha: Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Dostupné z <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

² HURYCHOVÁ, K. Diskvalifikace z výkonu funkce v komparativním pohledu. *Obchodní právo*. 2014, roč. 23, č. 8, str. 324-331.

³ Důvodová zpráva k ZOK (konsolidovaná verze) [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti České republiky, str. 26. Dostupné z <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf>.

⁴ Důvodová zpráva, op. cit. sub. 1.

⁵ Úprava diskvalifikace však byla již předtím obsažena v anglickém zákoně o společnostech z r. 1985 (*Companies Act 1985*). Srov. HANNIGAN in FARRAR, J. H., a HANNIGAN, B. *Farrar's company law*. 4th ed. London: Butterworths, 2002, lxxxii, 802 s. ISBN 04-060-4800-2, s. 344-345.

⁶ Úprava byla obsažena v § 381 ObchZ.

korporacích tento nedostatek, po vzoru britské úpravy, odstraňuje a ponechává nadále diskvalifikaci pouze na rozhodnutí soudu.⁷

Zákon o obchodních korporacích upravuje diskvalifikaci v ustanoveních § 63 – 70. V těchto ustanovení se stanoví důvody pro možné vyloučení (jak fyzických, tak i právnických osob), důsledky diskvalifikace či další podmínky a důsledky takového rozhodnutí soudu. Vzhledem k tomu, že úprava diskvalifikace v ZOK do značné míry inspirovaná britskou úpravou, v dalších kapitole popisují tuto zahraniční úpravu a teprve s ohledem na ni dále popisují a podrobně rozebírám úpravu v ZOK.

Ačkoliv ZOK používá pouze termín „vyloučení“, jsou v této práci termíny „vyloučení“ a „diskvalifikace“ používány zaměnitelně. Dle mého názoru není mezi těmito termíny obsahový rozdíl a oba je bez rozdílu rovněž používá také česká doktrína, která je dále citována v této práci. Navíc je termín „diskvalifikace“ bližší zahraničním úpravám, zejména té anglické. V případě, že používám tyto termíny s rozdílným významem, uvádím tak v této práci výslovně.

1.1 Britská úprava

Institut diskvalifikace je ve Velké Británii upraven v zákoně *Company Directors Disqualification Act 1986*, v platném znění. Za třicet let své existence byl tento předpis mnohokrát novelizován, přičemž poslední a poměrně zásadní novelizace proběhla v březnu roku 2015 zákonem *Small Business, Enterprise and Employment Act 2015*, jehož část novelizující CDDA nabyla účinnosti 1. října 2015. Na rozdíl od české úpravy, která je koncentrována do pouhých šesti ustanovení v ZOK, je anglická zákonná úprava velmi rozsáhlá. CDDA obsahuje více než dvacet pět obsáhlých ustanovení, které přesně stanovují (i) jednotlivé důvody pro diskvalifikaci, (ii) okruh osob, na které se mohou vztahovat, (iii) počet let, na které může být za dané provinění osoba diskvalifikována, stejně jako (iv) stanovení soudní příslušnosti. Kromě toho jsou dále řešeny případy porušení zákazu výkonu funkce a navazující otázky. Vedle rozsáhlé zákonné úpravy existuje značné množství soudních rozhodnutí (v Anglii je

⁷ Důvodová zpráva, op. cit. sub. 1.

průměrně z funkce každý rok diskvalifikováno okolo 1 200 osob⁸), které navíc díky systému *common law* vytvářejí ucelený precedenční celek.

1.1.1 Význam a základní úprava diskvalifikace v britské úpravě

Účel celého *Companies Directors Disqualification Act 1986* a diskvalifikace jako takové byl nejlépe vymezen v rozsudku *Re Black Spur Group* z roku 1997, kde soud stanovil, že účelem CDDA je ochrana veřejnosti, která probíhá formou odrazování nezpůsobilých osob, které by mohly mít potenciálně zájem na vedení některé společnosti, prostřednictvím represivních prostředků a odstrašujících požadavků na vysoké standardy poctivosti a péče při vedení společnosti, stejně jako vysokými sankcemi za jejich nesplnění.⁹ Ochrana společnosti, která bývá v anglickém prostředí pro účely diskvalifikace vymezována velmi široce (tj. zahrnující zájmové skupiny osob, jako jsou společníci společnosti, její zaměstnanci, zapůjčitelé, zákazníci a všichni ostatní věřitelé), je klíčovou otázkou využití možnosti diskvalifikace osoby z výkonu funkce, kdy dochází k využití tohoto institutu v případech, ve kterých se jeví další znemožnění výkonu funkce jako společensky užitečné a žádoucí.¹⁰

Podle úvodního ustanovení § 1 CDDA je v diskreci soudu, zda osobu z funkce diskvalifikuje či nikoliv. Pouze v případě, že má k diskvalifikaci dojít podle § 6, tj. v případě probíhajícího insolvenčního řízení za předpokladu, že daná osoba značně přispěla k úpadku společnosti, je soud povinen takovou osobu vyloučit. Ve všech případech dopadá soudní rozhodnutí o diskvalifikaci osoby na výkon dalších funkcí, které nesmí nadále vykonávat. V důsledku soudního rozhodnutí vyloučená osoba nesmí (i) být členem statutárního orgánu (*director*), (ii) být likvidátorem (*liquidator*) nebo správcem (*administrator*) jakékoli korporace s ručením omezením, (iii) být prozatímním správcem (*receiver*) nebo osobou odpovědnou za správu majetku společnosti (*manager*), (iv) jakýmkoliv způsobem, ať již přímo nebo nepřímo, se

⁸ MULCAHY, H. *Company Directors Disqualification Act amended to widen scope for director disqualification*, 21. 7. 2015. [online]. [cit. 2016-24-16]. Dostupné z <http://www.hillhofstetter.com/company-directors-disqualification-act-amended-to-widen-scope-for-director-disqualification/>.

⁹ Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 19. 11. 1997 ve věci *Re Blackspur Group plc. Secretary of State for Trade and Industry v Davies*, [1998] 1 BCLC 676 at 680, dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk>.

¹⁰ HANNIGAN, B. *Company law*. Fourth edition. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2016, 856 s., ISBN 978-0-19-872286-1, s. 374.

zúčastňovat či se jakkoliv podílet na vedení, zakládání či utváření obchodní společnosti s ručením omezeným¹¹ a (v) nesmí nadále vykonávat funkci insolvenčního správce (*insolvency practitioner*)¹².

V případě, že soud rozhoduje o diskvalifikaci osoby, zákaz výkonu funkce dopadá na veškeré funkce uvedené výše v bodech (i) – (v), přičemž soud není oprávněn jednotlivé funkce selektovat a vybírat z nich jen některé¹³ a soudní rozhodnutí vždy postihuje výkon všech uvedených funkcí. Doba, na kterou je osoba z funkce vyloučena, záleží na diskrečním posouzení soudu, přičemž *Corporation Directors Disqualification Act 1986* stanovuje pro každou skutkovou podstatu umožňující diskvalifikaci maximální možnou dobu patnácti let. V případě, že soud rozhoduje o vyloučení člena v rámci insolvenčního řízení z důvodu jeho další nezpůsobilosti vykonávat funkci v obchodní společnosti, je rovněž stanovena minimální hranice dvou let.¹⁴ V důsledku rozhodnutí ve věci *Re Sevenoaks Stationers (Retail) Ltd*¹⁵ jsou rozlišovány tři kategorie diskvalifikace – nezávažné případy (diskvalifikace na dobu maximálně pěti let, resp. 2 – 5 let v případě diskvalifikace v rámci insolvenčního řízení dle § 6 CDDA), závažné případy (6 – 10 let) a zvláště závažné případy pro diskvalifikaci na období 11 – 15 let. Soud rovněž zdůraznil, že vrchní hranice pro zvláště závažné případy by měla být aplikovatelná pouze výjimečně, a to např. v situaci, kdy je člen z funkce vyloučen opakovaně.¹⁶

1.1.2 Výjimka z rozhodnutí o vyloučení

Anglická úprava výslovně poskytuje diskvalifikované osobě možnost požádat soud, navzdory rozhodnutí o vyloučení, o tzv. *leave to act*, tj. aby diskvalifikovaná osoba mohla i nadále vykonávat svou funkci v obchodní korporaci. Jedná se tedy o udělení výjimky z rozhodnutí o vyloučení. Rozhodnutí o udělení této výjimky je zcela v diskreci soudu, přičemž britská legislativa nestanovuje k této možnosti jakékoliv další

¹¹ GRIFFIN, Stephen. *Company law: fundamental law*. 3rd ed. Harlow: Longman, 2000, 536 s., ISBN 978-058-2784-611, s. 312.

¹² Srov. § 1 odst. 1 písm. (b) CDDA.

¹³ Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 14. 3. 1997 ve věci *Re Cannonquest Ltd. Official Receiver v. Hannan & Anor*, [1997] 1 B.C.C. 644, dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk>.

¹⁴ HANNIGAN, B. 2016, op. cit. sub. 10, s. 377.

¹⁵ Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 31.7.1990 ve věci *Re Sevenoaks Stationers (Retail) Ltd.*, [1990] 3 W.L.R. 1165, [1991] Ch. 164, dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk>.

¹⁶ Tamtéž.

podmínky.¹⁷ Jedinou podmínkou tak zůstává, stejně jako je tomu při rozhodování o vyloučení jako takovém, že soud musí při rozhodování o *leave to act* vzít v potaz ochranu široké veřejnosti, kterou musí poměřit a vyvážit praktickými potřebami konkrétní korporace, ve které má vyloučený žadatel funkci vykonávat, a jeho faktickými schopnostmi a znalostmi pro uspokojivý výkon této funkce.¹⁸

Soud je oprávněn podmínit udělení výjimky dalšími požadavky. Typicky se jedná o vymezení konkrétní společnosti (případně společností), ve které může diskvalifikovaná osoba nadále vykonávat funkci, případně také limitace funkcí, které může daná osoba vykonávat, stejně jako např. pro danou společnost stanovit podmínky pro složení představenstva (resp. statutárního orgánu).¹⁹

1.1.3 Důvody pro diskvalifikaci

Jak již bylo zmíněno výše, britské soudy mají při aplikaci ustanovení o diskvalifikaci člena statutárního orgánu (a dalších osob) velkou míru diskrece, a to včetně rozhodnutí, zda vůbec k vyloučení osoby přistoupí, či nikoliv. Jedinou výjimkou je postup podle § 6 CDDA, kdy, pokud jsou splněny podmínky tohoto ustanovení, mají soudy povinnost člena diskvalifikovat. Postup podle tohoto ustanovení je z jednotlivých případů, které jsou v *Companies Directors Disqualification Act 1986* vymezeny, nejčastější²⁰, jelikož se jedná o postup související s insolvenčním řízením.

1.1.3.1 Povinné vyloučení z důvodu úpadku společnosti

Podle ustanovení § 6 odst. 1 CDDA platí, že soud je povinen z funkce vyloučit osobu, která byla nebo stále je členem statutárního orgánu společnosti, se kterou bylo zahájeno insolvenční řízení²¹, a to za předpokladu, že se tato osoba při výkonu funkce člena statutárního orgánu (ať už samotná nebo ve spojení s dalšími osobami) projevila jako nezpůsobilá (*unfit*) jakéhokoliv dalšího vedení společnosti. V takovém případě soud

¹⁷ HANNIGAN, B. 2016, op. cit. sub. 10, s. 378.

¹⁸ Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 29. 8. 1998 ve věci *Barings plc, Re Secretary of State for Trade and Industry v Baker*, [1999] 1 B.C.L.C. 262, dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk>.

¹⁹ HANNIGAN, B. 2016, op. cit. sub. 10, s. 378.

²⁰ HANNIGAN, B. 2016, op. cit. sub. 10, s. 379.

²¹ Insolventní společnost je pro účely diskvalifikace definována přímo v ustanovení § 6 odst. 2 CDDA. Jedná se tedy o případy, kdy (i) společnost vstupuje do likvidace v době, kdy její majetek nepostačuje k úhradě jeho dluhů a dalších závazků a nákladů na likvidaci; (ii) je na společnost uvalena povinná správa, nebo (iii) společnosti byl jmenován správce.

rozhodne o diskvalifikaci této osoby na období 2 – 15 let.²² Pro tyto účely je insolvenční správce či likvidátor povinen soudu připravit a předložit zprávu o každé osobě, která byla oficiálním členem statutárního orgánu (*director*), eventuálně vlivnou osobou (*shadow director*)²³.

Postižitelnost osoby v rámci této mandatorní diskvalifikace je vzhledem k vágnímu pojmosloví velmi široká. Pojem „nezpůsobilosti“ (*unfitness*) výkonu funkce ve své podstatě nevyžaduje výslovné porušení jakékoliv zákonné povinnosti; je zcela dostačující, že člen statutárního orgánu nenaplňuje při výkonu své funkce určitou úroveň hospodářské integrity. Postačující je, že soud shledá, že daná osoba je neschopna jakéhokoliv řádného podnikatelského úsudku při vedení společnosti.²⁴ Na druhou stranu však platí, že i pokud bude prokázáno, že osoba porušila při výkonu své funkce některou ze zákonných povinností, nepředpokládá se automaticky, že je nezpůsobilá dalšího výkonu funkce. Soud tak nemůže diskvalifikaci této osoby podmínit pouze prokázáním porušení některé z jejích povinností.²⁵

Soud má tedy, ačkoliv se jedná o obligatorní důvod diskvalifikace, i v tomto případě velkou míru diskrece a záleží zcela na jeho posouzení, zda osobu označí jako nezpůsobilou dalšího výkonu funkce. Příloha zákona *Companies Directors Disqualification Act 1986* pak stanovuje obecné požadavky, které soud musí zvážit. Teprve pokud soud zjistí jejich naplnění, je povinen přistoupit k rozhodnutí o vyloučení. Jedná se o následující okolnosti:

- a) posouzení vlivu odpovědnosti žalované (diskvalifikované) osoby za jakékoliv nesplnění povinnosti korporace;
- b) zhodnocení míry odpovědnosti žalované osoby za přivození úpadku (resp. insolvenčního řízení) dotčené společnosti;
- c) rozsah a frekvence jednání (nebo rovněž opomenutí) osoby v souvislosti s výše uvedenými okolnostmi v bodech a) a b);

²² GRIFFIN, s., op. cit. sub. 10, s. 315.

²³ Srov. § 7A odst. 12 CDDA.

²⁴ Rozhodnutí Vrchního soudu ze dne 1. 12. 1998 ve věci *Barings Plc, Re (No 5), Re Secretary of State for Trade and Industry v Baker*, [1999] 1 B.C.L.C 433, dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk>.

²⁵ HANNIGAN, B. 2016, op. cit. sub. 10, s. 381.

- d) povaha a výše újmy či ztráty, kterou kterákoliv dotčená korporace utrpěla v důsledku jednání žalované osoby;
- e) míra přičinění na jakémkoliv přestupku, trestném činu či porušení fiduciární zákonné povinnosti, které osoba coby člen statutárního orgánu měla dostát;
- f) podstatné porušení jakékoliv zákonné povinnosti; a
- g) rozsah a frekvenci jednání (nebo rovněž opomenutí) osoby v rámci výše zmíněných okolností v bodech e) a f).²⁶

Jednou z hlavních zákonných povinností, které mají členové statutárního orgánu při výkonu své funkce, je povinnost hledět na oprávněné zájmy věřitelů dané korporace, obzvlášť pak v době hrozícího či již vyhlášeného úpadku společnosti. Porušení této povinnosti, která obvykle spočívá v uzavírání dalších závazků, kterým společnost, vzhledem ke své špatné finanční situaci, nemůže dostát, je nejčastějším obviněním, kterému žalovaná osoba v rámci řízení o diskvalifikaci podle § 6 CDDA obvykle čelí. V případě, že společnost pokračuje v obchodování i v době probíhajícího insolvenčního řízení, je potřeba prokázat pro naplnění skutkové podstaty zakládající povinnost diskvalifikace člena statutárního orgánu, že tento člen, který pokračoval v obchodování navzdory bezvýchodné finanční situaci korporace, si byl nebo si měl být vědom toho, že korporace nemůže dostát svým závazkům a oprávněným očekáváním svých věřitelů.²⁷ I v tomto případě se musí jednat především o zavinění jednající osoby, které způsobilo další újmu věřitelům upadnuvší společnosti.

1.1.3.2 Důvody pro vyloučení závislé na diskreci soudu

I v případě, že je naplněna některá ze skutkových podstat zakotvených v ustanovení § 2 – 5 CDDA, mají soudy v rámci své diskrece možnost žalovanou osobu ponechat ve výkonu funkce. Také zde platí výše uvedené, tj. že soudy musí uvážit zejména ochranu veřejnosti a případnou hrozbu (újmu), která by mohla vzniknout, pokud žalovanou osobu ponechají i nadále vykonávat funkce v obchodních korporacích.

Soud může rozhodnout o diskvalifikaci v případě, kdy se prokáže, že postižitelná osoba spáchala **trestný čin** v souvislosti s vedením, zakládáním, utvářením, likvidací nebo

²⁶ Srov. přílohu č. 1 zákona *Companies Directors Disqualification Act 1986* ve znění zákona *Small Business, Enterprise and Employment Act 2015*.

²⁷ Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 27. 11. 2001 ve věci *Secretary of State for Trade and Industry v Creegan*, [2002] 1 B.C.L.C. 99, dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk>.

výmazem společnosti z obchodního rejstříku či v souvislosti s nucenou či jinou správou společnosti²⁸. Soud v tomto případě může osobu diskvalifikovat až na patnáct let²⁹. Příslušný je soud rozhodující o trestném činu či likvidaci společnosti.

V souladu s § 3 a § 5 CDDA může soud rozhodnout o diskvalifikaci v případě, že osoba je opakovaně a permanentně v **prodlení s dodáním účetní či jiné zákonem vyžadované dokumentace**, vč. veškeré dokumentace týkající se obrátů obchodní společnosti, na obchodní rejstřík. Nicméně aby se jednalo o opakované a permanentní prodlení, musí v rámci posledních pěti let dojít k opakovanému (tj. alespoň třikrát uloženému) potrestání za neposkytnutí těchto dokumentů. Z tohoto důvodu může být osoba diskvalifikována nejvýše na dobu pěti let.

Pokud vyjde najevo, že se osoba v době, kdy vykonávala funkci člena statutárního orgánu, likvidátora či správce společnosti, která je nyní v likvidaci, případně v době, kdy byla jejím nuceným správcem, dopustila (i) **podvodu** souvisejícího s touto obchodní společností, (ii) jakéhokoliv **porušení své povinnosti** plynoucí z výkonu funkce nebo (iii) **trestného činu** (za který však nemusela být odsouzena) **krácení věřitelů** (*fraudulent trading*)³⁰, může být dle § 4 CDDA diskvalifikována až na patnáct let.

Významná je rovněž úprava diskvalifikace z důvodu, kdy se osoba dopustí tzv. *wrongful trading*, tedy **nedbalého jednání zapříčiněného neuváženým obchodováním za korporaci v případě jejího hrozícího úpadku** na místo toho, aby učinila vše k tomu, aby minimalizovala hrozící újmu věřitelů společnosti – tj. nesplnila svou zákonnou povinnost a nejednala s řádnou péčí dle příslušných právních předpisů³¹. V tomto případě soud může dle § 10 CDDA rozhodnout o vyloučení na dobu až patnácti let.

²⁸ Srov. § 2 CDDA.

²⁹ Hranice patnácti let se aplikuje pouze v případě soudu vyšší instance (*Crown Court*), soud prvního stupně (*magistrates' court*) – tj. soud rozhodující méně závažné trestné činy – může rozhodnout o vyloučení s maximální hranicí pěti let. V případě, že trestný čin je spáchán v souvislosti s likvidací společnosti, může být osoba diskvalifikována na dobu až patnácti let bez dalšího.

³⁰ K překladu srov. HURYCHOVÁ, K. in HURYCHOVÁ, Klára a Daniel BORSÍK. *Corporate Governance: kolektivní monografie*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 279 s., ISBN 978-80-7478-654-9, s. 157.

³¹ Zde se jedná zejména o porušení povinností plynoucích z *Insolvency Act 1986*.

Zvláštním případem je pak diskvalifikace dle § 9A CDDA z důvodu **porušení soutěžněprávních předpisů**, kterého se osoba dopustila při výkonu své funkce člena statutárního orgánu společnosti. V případě, že soud na základě podnětu anglického soutěžněprávního regulátora³² (případně jiného taxativně vyjmenovaného úřadu) shledá, že osoba je nadále nezpůsobilá (*unfit*) – tj. obdobně jako v případě rozhodování dle § 6 CDDA – je soud povinen rozhodnout o vyloučení této osoby, a to na dobu až patnácti let. Vzhledem k vysoké míře odbornosti vyžadované u posuzování soutěžněprávního jednání je v tomto případě k rozhodování příslušný Vrchní soud (*High Court*) se sídlem v Londýně.

Small Business, Enterprise and Employment Act 2015 zavedl do zákonné úpravy diskvalifikace zásadní novinku týkající se možnosti diskvalifikovat osobu z důvodu „**relevantního zahraničního činu**“³³, tedy z důvodu, že tato osoba byla diskvalifikována z funkce v zahraničí (obvykle tedy v zahraniční právnické osobě), a to z důvodu, který by naplnil důvody pro diskvalifikaci při výkonu funkce ve Velké Británii. Vzhledem k rozsahu takového důvodu diskvalifikace je příslušným soudem pro rozhodování rovněž Vrchní soud v Londýně.

1.1.4 Ředitelé společnosti, jejichž výkon funkce je postižitelný diskvalifikací podle CDDA

Základním smyslem celé úpravy diskvalifikace je ochrana veřejnosti a zejména pak ochrana jednotlivých osob, jejichž oprávněné zájmy by mohly být značně dotčeny v případě, že společnosti, jejímiž jsou obchodním partnerem, věřitelem, zaměstnancem či k ní mají jakýkoliv obdobný vztah, budou vedeny osobami, které jsou k výkonu takové funkce zcela nekompetentní. Jak již bylo nastíněno výše v kapitole 1.1.1 této práce, *Companies Directors Disqualification Act 1986* sám o sobě vymezuje okruh osob, které lze diskvalifikací postihnout poměrně široce; nicméně vzhledem k velice častému uplatňování tohoto institutu a některým vágním pojmům je okruh osob dále rozvinut judikaturou britských soudů. *Companies Directors Disqualification Act 1986* často pracuje s pojmem *director*, který lze do českého jazyka překládat jako *ředitel*, jehož postavení odpovídá členům statutárního orgánu dle českého práva – v takovém

³² Tj. *Office of Fair Trading*, obdoba českého Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže.

³³ Srov. § 5A CDDA (ve znění *Small Business, Enterprise and Employment Act*).

případě se jedná o tzv. *de jure directors*. Postavení *de jure directors*, tj. *oficiálně jmenovaných ředitelů*, je zjevné a zcela koresponduje s českou úpravou, která obdobně hovoří o členech statutárního orgánu.³⁴

1.1.4.1 *De facto directors*

V případě, že se ustanovení CDDA výslovně vztahují na *directors*, nejedná se pouze o *de jure directors*, ale rovněž o tzv. *de facto directors*, což znamená, že úprava se vztahuje na *ředitele* společnosti, ať již byl řádně jmenován (a je tedy řádným členem statutárního orgánu), jeho jmenování je neplatné (nebo jinak validní), nebo nebyl jmenován vůbec³⁵, avšak svým faktickým působením vykonává ve společnosti takovou funkci, jako by byl jejím ředitelem³⁶ – jedná se tedy o *faktického ředitele (de facto director)*. Z hlediska české úpravy se tedy jedná o osoby, jejichž postavení je z faktického hlediska obdobné s postavením člena statutárního orgánu, resp. minimálně se jako člen statutárního orgánu jeví (v případě *de facto directors*).³⁷ V praxi je samozřejmě velmi obtížné zhodnotit, zda se osoba dostala svým faktickým působením do pozice *de facto director* a pokud lze tak její jednání klasifikovat, do jaké míry ji lze postihnout vyloučením z funkce; pravděpodobně i z tohoto důvodu doposud soudy nedospěly k jakékoliv jednotné definici tohoto pojmu a ponechávají zhodnocení tohoto faktického stavu vždy na *ad hoc* zhodnocení dle veškerých skutkových okolností.³⁸ V tomto případě se může jednat o jakékoliv osoby fakticky vykonávající funkci člena statutárního orgánu – nezáleží na tom, zda nemají se společností žádné právní pouto, nebo se jedná např. o její vysoce postavené zaměstnance, jako jsou generální nebo finanční ředitel, případně další představitelé vysokého managementu, kteří mají díky svému faktickému postavení značný vliv na její každodenní i dlouhodobé působení. Tyto osoby tak zasahují i do obchodního vedení či běžně zavazují společnost v jednání se třetími osobami a dosahují tak postavení obdobnému členům statutárního orgánu.

³⁴ Srov. např. § 65 ZOK.

³⁵ FRENCH, Derek, Stephen W MAYSON a Christopher RYAN. *Mayson, French & Ryan on company law. 32nd edition*. Oxford: Oxford University Press, 2015, 768 s., ISBN 978-0-19-873334-8, s. 721.

³⁶ Rozhodnutí Vrchního soudu ze dne 30. 3. 1988 ve věci *Re Lo-Line Electric Motors Ltd*, [1988] B.C.L.C. 698, dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk>.

³⁷ HURYCHOVÁ, K. 2014, op. cit. sub. 3, s. 325.

³⁸ FRENCH, D., MAYSON, S., op. cit. sub. 35, s. 721.

1.1.4.2 Shadow directors

Kromě pojmu *director* používá zákonodárce v *Companies Directors Disqualification Act 1986* velmi rozsáhle pojem *shadow director*, tedy *stínový ředitel*. Tento institut má velmi široký dosah a jedná se v podstatě o spádovou kategorii pro veškeré případy, kdy osoba, která fakticky vykonává veškerý vliv ve společnosti, nebyla jmenována jejím *ředitelem*, a byla by bez tohoto institutu nepostižitelná. Pojem *shadow director* je legálně definován jako „osoba, v souladu s jejímiž příkazy či instrukcemi jsou ředitelé společnosti zvyklí jednat.“³⁹ Ustanovení zákona zároveň však zdůrazňuje, že „osobu nelze považovat za stínového ředitele (*shadow director*) pouze na základě toho, že ředitelé společnosti jednají v souladu a na základě jejich rad, které jim udělila coby odborník při výkonu své profese.“⁴⁰ Díky tomu jsou z postavení *shadow directors* zásadně vyloučeni např. advokáti společnosti poskytující jejím ředitelům odborné právní rady. Účelem úpravy institutu *shadow directors* je, aby osoby, které jsou skutečnými držiteli moci v dané společnosti, stejně jako ředitelé společnosti, kteří pouze vykonávají vůli *shadow directors*, byly rovněž postižitelní veškerými odpovědnostními vztahy.⁴¹

Podobnost *shadow directors* a *de facto directors* je zjevná; přesto je potřeba tyto pojmy důsledně rozlišovat – vzhledem k tomu, že i CDDA velmi jednoznačně rozlišuje případy, kdy jsou postižitelní pouze *directors* (vč. *de facto directors*) a kdy i *shadow directors*. *De facto directors* v korporaci skutečně jednají a vystupují v roli ředitele; *shadow directors* jsou pouze faktickými vlivnými osobami ovlivňujícími jednání ředitelů. Soud ve věci *Re Hydrodan (Corby) Ltd [1994]*⁴² stanovil čtyři základní kritéria pro určení, zda je osoba *shadow director*: (i) ve společnosti je oficiálně jmenovaný *de iure* ředitel, jehož identita je nezpochybnitelná, (ii) domnělý *stínový ředitel* uděloval ředitelovi, případně ředitelům, společnosti instrukce týkající se chodu a řízení společnosti, (iii) ředitel byl těmito instrukcemi vázán a jednal podle nich a (iv) ředitel/é společnosti byl/i běžně zvyklý/í jednat v souladu s instrukcemi tohoto domnělého

³⁹ Srov. § 251 CA, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ DINE, Janet, Marios KOUTSIAS a Marise CREMONA. *Company law*. 6th rev. ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007, 374 s., ISBN 978-0-230-01877-8, s. 159.

⁴² Rozhodnutí Vrchního soudu ze dne 17. 12. 1993 ve věci *Re Hydrodan (Corby) Ltd (In Liquidation)*, [1994] 2 B.C.L.C. 180, dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk>.

stínového ředitele. Nicméně je důležité zmínit, že tento výklad není v britské doktríně ani judikatuře zcela jednotný a vždy je zdůrazňován především faktický vliv na chod celé korporace. Např. v rozhodnutí ve věci *Re Unisoft Group Ltd (No. 2)*⁴³ soud stanovil, že v případě, že je statutární orgán orgánem kolektivním a osoba má faktický vliv pouze na jednoho z ředitelů tohoto kolektivního orgánu, nelze tuto osobu považovat za *stínového ředitele*. I zde však bylo zdůrazněno, že je vždy *ad hoc* nutné zvažovat veškeré skutkové okolnosti, v tomto případě tedy zejména faktický vliv na výsledné jednání obchodní korporace. Bude tedy rovněž záležet na celkovém počtu ředitelů, aj.

1.1.4.3 Významné novinky v zákonné úpravě členů statutárního orgánu v britské společnosti

Již zákon *Companies Act 2006* obsahoval první omezení týkající se skladby statutárního orgánu. Z důvodu negativních zkušeností⁴⁴, které přinesl výkon funkce členů statutárního orgánu prostřednictvím právnických osob, obsahoval tento zákon požadavek, aby vždy alespoň jedním členem orgánu byla fyzická osoba.⁴⁵ Nicméně ani toto omezení se neprojevovalo jako dostačující a nově *Companies Act 2006* ve znění *Small Business, Enterprises and Employment Act 2015*, jehož předmětná část nabyla účinnosti 27. března 2015, v ustanovení § 156 zakazuje, aby řediteli společností byly právnické osoby, a výkon funkce nadále umožňuje jen osobám fyzickým.⁴⁶ Jmenování právnické osoby do funkce člena statutárního orgánu bude bez dalšího neplatné a může být dokonce považováno za trestný čin. Tato omezení se samozřejmě týkají jen úpravy (*de iure*) *directors* a zákazu výkonu funkce pro právnické osoby. Ustanovení § 156A odst. 4 CA pak výslovně stanoví, že tímto zákazem nejsou jakkoliv dotčeny jakékoliv odpovědnostní ani jiné vztahy dopadající na fyzické ani právnické osoby, které při svém jednání působí jako (*de facto*) *directors* či *shadow directors*.

⁴³ Rozhodnutí Vrchního soudu ze dne 8. 6. 1992 ve věci *Re Unisoft Group Ltd (No.2)*, [1994] 1 B.C.L.C. 609, dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk>.

⁴⁴ Srov. např. ČECH P., Mýty a pověry ve výkladu a aplikaci civilního práva – dnešní klid před zítřejší bouří. 29. 6. 2015.[online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z <http://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/myty-a-povery-ve-vykladu-a-aplikaci-noveho-civilniho-prava-dnesni-klid-pred-zitrejsi-bouri>.

⁴⁵ Srov. § 155 *Companies Act 2006*.

⁴⁶ Pro úplnost je potřeba zmínit, že dosud jmenované právnické osoby v roli ředitelů společnosti zůstaly na dalších dvanáct měsíců od nabytí účinnosti zákona ve své funkci, čímž došlo ke vzniku určité dvojkové úpravy. Srov. § 156C CA.

1.1.4.4 Diskvalifikace ředitelů – závěr

Je zjevné, že anglická úprava institutu diskvalifikace je namířena vůči veškerým osobám, které jsou svým právním i faktickým postavením způsobilé významným způsobem ovlivnit jednání příslušné korporace. Nemusí se jednat o zvolené členy exekutivního orgánu, ale rovněž o veškeré osoby, které jsou v postavení obdobném, respektive, u nichž vliv na jednání této korporace dosahuje takové míry, že se fakticky do postavení členů exekutivního orgánu dostávají (tzv. *de facto directors*). Stejně tak jsou postižitelné osoby, které mají faktický silný vliv na jednotlivé *ředitele* společnosti a jsou díky tomu schopni dávat *řediteli* instrukce, které tento následně vykonává (tzv. *shadow directors*). Britská legislativa i judikatura vychází z ochrannářského principu všech dalších společností, ve kterých by tyto osoby, které se projeví jako nekompetentní k výkonu takové funkce v jiné korporaci, mohly působit⁴⁷. U těchto představitelů platí, že, ačkoliv nemuseli být z právního hlediska oficiálními členy statutárního orgánu společnosti, svým postavením se řádně zvoleným členům (téměř) vyrovnali, avšak neprokázali dostatečné schopnosti k výkonu takové funkce. Proto existuje celospolečenský zájem, aby byli ze své funkce diskvalifikováni a nesměli v obdobném postavení vystupovat v žádné jiné právnické osobě po celou dobu platnosti diskvalifikace.

Ačkoliv právnické osoby nemohou být nově členem statutárního orgánu (ve smyslu *de jure director*), stále platí, že právnická osoba i nadále může svým výkonem nabýt některou z výše rozebraných faktických „funkcí“ – tj. *de facto director* či *shadow director* – a být z tohoto titulu diskvalifikována z funkce, vč. veškerých dopadů a omezení s tím spojených.

1.1.5 Důsledky rozhodnutí o diskvalifikaci a její porušení

V okamžiku soudního rozhodnutí o vyloučení osoby z výkonu funkce, vzniká zákaz vykonávat veškeré výše vyjmenované funkce (srov. kapitolu 1.1.1 této práce). Kromě funkcí, pro jejichž výkon lze osobu diskvalifikovat, se rozhodnutí o diskvalifikaci

⁴⁷ Čl. 6 odst. 1 CDDA.

vztahuje rovněž na další taxativně vyjmenované funkce, vč. působení např. v policejním sboru, vedení charitativních organizací aj.⁴⁸

Jak je zjevné z celé anglické úpravy, jedná se o zákaz postihující materiální výkon funkcí, tj. nepostačí např. pouhá změna popisu pracovní pozice osoby, přestože její působení v jakékoliv obchodní společnosti (i v té, ze které byla diskvalifikována), není nijak omezena⁴⁹ – nesmí však materiálně řídit společnost či jinak ovlivňovat její chod či její stávající ředitele. V případě, že by ovlivňovala stávající ředitele, tj. dostala by se (opět) do postavení *shadow director*, jedná se o zjevné porušení soudního rozhodnutí a diskvalifikovaná osoba tím může uvalit další sankce nejen na sebe, ale rovněž na osobu, jejíž působení se snaží ovlivňovat, resp. na osobu, která jí fakticky napomáhá v porušování soudního rozhodnutí.⁵⁰

V případě, že diskvalifikovaná osoba poruší zákaz stanovený rozhodnutím, připadají v úvahu trestněprávní i civilněprávní sankce. Z hlediska trestněprávního se jedná o trestný čin, za který dle závažnosti jednání hrozí diskvalifikované osobě nejen peněžitý trest, ale rovněž trest odnětí svobody (lze uložit oba tresty). Osoba se nadále stává spolu s dotčenou společností odpovědnou společně a nerozdílně za veškeré závazky společnosti, které společnost uzavřela v době, kdy v ní tato diskvalifikovaná osoba působila na pozici ředitele (*de iure*, *de facto* či *shadow*) v rozporu se zákazem. Tato odpovědnost za závazky vzniká rovněž veškerým osobám, které jednají v souladu či podle instrukcí této diskvalifikované osoby.⁵¹

1.2 Úprava dle obchodního zákoníku platná do 31. 12. 2013

1.2.1 Geneze úpravy v obchodním zákoníku

Zákaz výkonu funkce z důvodu předchozího nevhodného výkonu existuje v českém právním řádu již od 1. května 2000, kdy byl zákonem č. 105/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, včleněn do obchodního zákoníku, a to do ustanovení

⁴⁸ Srov. *Effects of a Disqualification Order*. 10/2015. [online]. cit. [2016-3-24]. Dostupné z https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/465080/effects-of-a-disqualification.doc.

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ HANNIGAN, B. 2016, op. cit. sub. 10, s. 385.

§ 31a ObchZ. Úprava byla postupně rozšiřována a nakonec včleněna do § 381 ObchZ, kde byla zachována až do nabytí účinnosti zákona o obchodních korporacích. V posledním platném znění pak toto ustanovení stanovilo, že „statutárním orgánem, členem statutárního nebo jiného orgánu právnické osoby, která je podnikatelem, nemůže být ten, kdo vykonával kteroukoli ze srovnatelných funkcí v právnické osobě, na jejíž majetek byl prohlášen konkurs.“⁵²

1.2.2 Rozsah úpravy vyloučení dle obchodního zákoníku a její dopady

Na rozdíl od britské či současné úpravy obsažené v zákoně o obchodních korporacích nedocházelo tedy k vyloučení osoby z výkonu funkce na základě zvláštního soudního rozhodnutí, nýbrž docházelo *ex lege* ke vzniku překážky dalšího výkonu funkce, ve které by se osoba podílela na vedení či kontrole společnosti⁵³. Tato zákonná překážka vznikla v důsledku prohlášení konkursu na majetek podnikající právnické osoby, ve které zákonem vyloučená osoba vykonávala funkci. Tento institut „překážky členství v orgánech“ (dnes jako vyloučení) zakotvený v obchodním zákoníku byl vnímán jako sankční ustanovení⁵⁴ a kromě omezení dalšího působení ve společnosti sloužil zejména k ochraně společníků⁵⁵.

V důsledku rozhodnutí o úpadku (i) došlo u dotčené osoby k zániku funkce ve statutárním či jiném orgánu ve všech obchodních společnostech, ve kterých byla dotčená osoba členem orgánu, a to uplynutím tří měsíců počítaných ode dne, kdy nastala rozhodná skutečnost (ledaže orgán dotčené společnosti rozhodl o jejím setrvání ve funkci)⁵⁶ a zároveň (ii) se dotčená osoba rovněž nemohla po dobu tří let (lhůty běžící v souladu s ustanovením § 381 odst. 3 ObchZ, resp. ode dne prohlášení konkursu, nikoliv až ode dne, kdy je konkurs zrušen⁵⁷) stát členem statutárního ani jiného orgánu podnikající právnické osoby – jednalo se např. o výkon člena dozorčí rady, funkce

⁵² Srov. § 381 odst. 1 ObchZ.

⁵³ ŠTENGLOVÁ in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 1469 s. ISBN 978-80-7400-354-7, s. 152.

⁵⁴ HAMPEL in POKORNÁ, J., KOVARÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. I. díl, Praha: Wolters Kluwer, 2009, 1079 s., ISBN 978-80-7357-491-8, s. 185.

⁵⁵ RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 471 s. ISBN 978-80-7357-329-4, s. 158.

⁵⁶ Srov. ustanovení § 381 odst. 6 ObchZ. Dle zákonné úpravy mohla o setrvání ve funkci rozhodnout valná hromada, případně při splnění podmínek rovněž dozorčí rada.

⁵⁷ DĚDIČ in DĚDIČ, J. a kol., *Obchodní zákoník: Komentář*. Díl I., § 1-92e, 1.vyd. Praha: Polygon, 2002, 847 s., ISBN 80-7273-071-1, s. 248.

likvidátora⁵⁸; na výkon funkce člena valné hromady (společníka) toto rozhodnutí o prohlášení konkursu vliv nemělo.⁵⁹

Významný byl rovněž dosah úpravy obsažené v obchodním zákoníku, který byl odlišný od úpravy v zákoně o obchodních korporacích. Úprava se týkala jakékoliv „*právnícké osoby, která je podnikatelem.*“⁶⁰ Obchodní zákoník vymezoval podle ustanovení § 2 odst. 2 písm. a) podnikatele jako každou osobu zapsanou do obchodního rejstříku. Z tohoto důvodu se nejednalo pouze o obchodní společnosti upravené obchodním zákoníkem, překážka výkonu funkce v důsledku vyloučení postihovala rovněž výkon funkce ve všech dalších právníckých osobách zapsaných v obchodním rejstříku – tj. rovněž funkce ve státních podnicích či v podnicích zřízených zvláštním zákonem, které se do rejstříku zapisovaly⁶¹ či v obecně prospěšné společnosti.⁶²

1.2.3 Aplikace překážky členství dle § 38l ObchZ za účinnosti zákona o obchodních korporacích

Vzhledem k tomu, že ustanovení § 38l ObchZ není v zákoně o obchodních korporacích reflektováno, je potřeba klást si otázku, jaký dopad má vznik této překážky před nabytím účinnosti ZOK a zda tato zákonná překážka působí i za současné úpravy. Odpověď nabízí přechodné ustanovení zakotvené v § 779 odst. 3 ZOK, podle kterého platí, že nastala-li u osoby překážka výkonu funkce dle § 38l ObchZ, tato překážka trvá i za účinnosti zákona o obchodních korporacích.

Podle Havla⁶³ pak platí, že překážka vzniklá podle obchodního zákoníku se nepoužije ve svém plném rozsahu, ale aplikuje se v rozsahu ustanovení § 46 ZOK ve spojení s § 155 o.z.. S tímto závěrem však nesouhlasím. Ustanovení § 46 odst. 1 ZOK zakazuje výkon funkce člena orgánu obchodní korporace pouze osobám, které nejsou bezúhonné ve smyslu živnostenského zákona⁶⁴ nebo u kterých nastala překážka provozování živnosti. Ani jedno z ustanovení, na které Havel odkazuje, však nelze vztáhnout na

⁵⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soud ČR ze dne 1. 3. 2006, sp. zn. 29 Odo 455/2005, dostupné z <http://www.nsouid.cz>.

⁵⁹ DĚDIČ in DĚDIČ, J. a kol. 2002, op. cit. sub. 57, s. 244.

⁶⁰ Ustanovení § 38l odst. 1 ObchZ.

⁶¹ ŠTENGLOVÁ in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, P. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 994 s., ISBN 978-80-7400-480-3, s. 152.

⁶² HAMPEL in POKORNÁ, J. a kol. 2009, op. cit. sub. 54.

⁶³ HAVEL in ŠTENGLOVÁ, I. a kol. 2013, op. cit. sub. 61, s. 983.

⁶⁴ Zákon č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon, ve znění pozdějších předpisů.

zákonnou překážku dle § 381 ObchZ. Pokud bychom chtěli aplikovat § 46 ZOK, bylo by potřeba postupovat v souladu s ustanovením § 46 odst. 2 ZOK *in fine*, podle které pokud existuje „jiná překážka výkonu funkce“, postačí její zhojení prostřednictvím prosté informační povinnosti. Rovněž pak nelze srovnávat institut způsobilosti dle § 155 o.z., který zjevně míří na základní požadavky výkonu funkce – zejména pak plná svéprávnost⁶⁵, s překážkou výkonu funkce. Obdobně vykládá uplatnění původní překážky dle obchodního zákoníku Klimeš⁶⁶, který tvrdí, že se tato překážka bude aplikovat dle účinných předpisů, zde tedy dle ZOK a občanského zákoníku.

V rozporu s názory Havla a Klimeše se domnívám, že přechodné ustanovení § 779 odst. 3 ZOK je potřeba interpretovat tak, že na ustanovení § 381 ObchZ lze hledět jako na komplex zachované právní úpravy, tj. ustanovení se zachovanou účinností.⁶⁷ Překážka dle obchodního zákoníku tedy nadále působí i po 1. 1. 2014. Nesouhlasím s názorem Čápa, Doležila a Lasáka⁶⁸, že vzhledem k umístění přechodného ustanovení v zákoně o obchodních korporacích se tato překážka nadále uplatní pouze ve vztahu k obchodním korporacím upravenými v zákoně o obchodních korporacích. ZOK fakticky prodlužuje účinnost tohoto ustanovení. Pokud bychom vykládali takový závěr *ad absurdum*, mohli bychom dojít k závěru, že pokud např. v prosinci roku 2013 došlo u osoby ke vzniku překážky výkonu ve státním podniku, hned od 1. ledna 2014, by zde mohla opět začít působit. Z tohoto důvodu je dle mého názoru neopodstatněné, aby se aplikace § 381 ObchZ omezovala jen na systém korporací dle ZOK.

Ustanovení § 381 ObchZ ve spojení s § 779 odst. 3 ZOK tak budou nadále působit jako dodatečná podmínka kladená na vznik členství ve voleném orgánu právnické osoby.⁶⁹ Pokud taková překážka existuje, je i za účinnosti zákona o obchodních korporacích možné, aby odpadla, a to v případě, že (i) osoba, na jejíž straně se překážka vyskytuje, je jmenována nebo zvolena do funkce se souhlasem dvou třetin společníků přítomných na valné hromadě, případně dvou třetin všech členů dozorčí rady a (ii) příslušný orgán

⁶⁵ LASÁK in LAVICKÝ, Petr a Jakub HANDRLICA. *Občanský zákoník : komentář*. I., Obecná část (§ 1-654). 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-529-9, s. 802 – 806.

⁶⁶ KLIMEŠ in BĚLOHLÁVEK, A. a kol. 2013, op. cit. sub. 93, s. 2691.

⁶⁷ Shodně např. ČÁP, DOLEŽIL, LASÁK in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích*. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 1264. ISBN 978-80-7478-537-5, s. 2778.

⁶⁸ ČÁP, DOLEŽIL, LASÁK in LASÁK, J. a kol. 2014, op. cit. sub. 67, s. 2778.

⁶⁹ LASÁK in LAVICKÝ a kol. 2013, op. cit. sub. 65, s. 802 – 806.

byl o existenci této překážky informován.⁷⁰ V souladu s § 381 odst. 6 ObchZ je možné potvrdit volbu nebo jmenování osoby, u níž existuje překážka, do tří měsíců od doby, kdy se orgán společnosti o této skutečnosti dozvěděl. V opačném případě funkce zaniká, a to i v případě, že konec lhůty nastal po 1. lednu 2014.⁷¹

2 Účel diskvalifikace

Důvodová zpráva k ZOK důvody zavedení nové úpravy příliš nepopisuje. Zákonodárce se omezil na stručné obecné konstatování nedostatků předrekodifikační úpravy a celoevropské diskuze o nástrojích *corporate governance*.⁷² Pro určení hlavního účelu institutu diskvalifikace je proto potřeba zaměřit se primárně na výše popsanou anglickou úpravu. Dle judikatury anglických soudů je hlavním cílem diskvalifikace postihnout zneužívání omezené odpovědnosti obchodních společností a chránit veřejný pořádek.⁷³ Široká veřejnost má být chráněna nejen proti zjevným porušením zákonných povinností člena statutárního orgánu, slovy anglické úpravy *ředitele (director)*, v jakékoli společnosti, ale proti jakémukoli jeho jednání, které indikuje neschopnost takové osoby dostát svým povinnostem, která proto není hodna stát v čele společností, v nichž je odpovědnost ředitelů zákonem omezena.⁷⁴ Aby byl ředitel shledán nekvalifikovaným pro výkon své funkce, stačí i pouze částečná neschopnost či nekompetence⁷⁵. Postačuje tudíž, pokud zanedbá pouze některou ze svých povinností, zejména pak povinnost náležitě péče.⁷⁶ Z těchto závěrů britských soudů je zřejmé, že hlavním účelem institutu diskvalifikace je ochrana veřejnosti jako celku⁷⁷, především pak ochrana společníků dané korporace, úvěrových institucí, stejně jako zákazníků, věřitelů či jiných osob, které s korporací obchodují.⁷⁸

⁷⁰ LASÁK in LASÁK, J. a kol. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. díl, Praha : Wolters Kluwer, 2014, 1576 s., ISBN 978-7478-537-5, s. 365.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Důvodová zpráva, op. cit. sub. 1.

⁷³ HURYCHOVÁ, K., 2014, op. cit. sub. 3, s. 325.

⁷⁴ Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 26. 3. 1987 ve věci *Re Stanford Services Ltd. & Ors*, Chancery Division, [1997], 3 B.C.C. 326, dostupné z z <http://legalresearch.westlaw.co.uk>.

⁷⁵ Rozhodnutí *Re Sevenoaks*, op. cit. sub. 15.

⁷⁶ HURYCHOVÁ, K. 2014, op. cit. sub. 3, s. 325.

⁷⁷ HANNIGAN, B. *Company law*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2012, ISBN 978-019-9608-027, s. 669.

⁷⁸ Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 10.11.1994 ve věci *Re Grayan Building Services Ltd.*, [1995] B.C.C. 554, dostupné z z <http://legalresearch.westlaw.co.uk>.

2.1 Ochrana korporace

Obchodní korporace, zejména ty kapitálové, se často vyznačují oddělením své majetkové struktury od svých členů. Důvodem zakládání obchodních korporací je tedy oddělení majetku korporace jako takové a majetku společníků⁷⁹. Kromě toho kapitálové společnosti mají jednoznačně oddělené postavení vedoucích osob – resp. členů statutárních orgánů – a jednotlivých společníků této korporace, kdy rozlišujícím prvkem je pak zejména právo podílet se na obchodním vedení společnosti, do kterého společník nemá právo zasahovat, pokud o to statutární orgán výslovně nepožádá.⁸⁰ Pokud společník přistoupí na to, že jeho (původní) statky mají být spravovány jinou osobou než jím samotným, je jeho nejlepším zájmem, aby tyto prostředky byly spravovány kompetentními osobami, u nichž si může být jist, že v minulosti nepřivodily některé korporaci závažnou újmu, která by vedla např. k jejímu úpadku, a rovněž, že pokud se taková osoba dopustí podobného prohřešku v „jeho“ korporaci, bude za to náležitě postižena.

2.2 Ochrana široké veřejnosti

Obdobný zájem však nemají pouze společníci příslušné korporace, ale jedná se o zájem společnosti (veřejnosti)⁸¹. Pokud budou obchodní korporace opakovaně vedeny nekompetentními osobami, které porušují své zákonné povinnosti a nejsou schopné korporace vést, nebo je dokonce přivedou k úpadku, je zjevně zájmem celé společnosti, aby takové osoby byly z řídicích pozic (alespoň na určitou dobu) odstraněny. Podobný účel připisují institutu diskvalifikace i britské soudy, podle kterých je účelem tohoto zákonného nástroje⁸² (i) ochrana společnosti prostřednictvím prohibičních, nápravných a preventivních prostředků, které odradí dotčené osoby od dalšího porušování svých zákonných povinností a naopak je motivují k dodržování co nejvyšších standardů vedení společnosti a (ii) ochrana společnosti před tím, aby korporace byly vedeny osobami, které nedostávají těmto požadavkům⁸³. Pojem veřejnosti je, alespoň v anglickém pojetí, pro tyto účely pojat velmi široce, a zahrnuje veškeré potenciálně

⁷⁹ LASÁK in LASÁK, J. a kol. 2014, op. cit. sub. 70, s. 22.

⁸⁰ Srov. úpravu v § 51 odst. 2 ZOK.

⁸¹ Srov. např. ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014, op. cit. sub. 70, s. 566.

⁸² Resp. celé zákonné úpravy v podobě CDDA.

⁸³ Rozhodnutí ve věci *Re Blackspur Group plc.*, op. cit. sub. 9.

dotčené zájmové skupiny, kterými jsou zejména společníci dané korporace, její zaměstnanci, zapůjčitelé, zákazníci a ostatní věřitelé.⁸⁴

2.3 Osobní dopad na diskvalifikovanou osobu

Cílem vyloučení člena orgánu je ochrana korporace před jeho dalším působením. Takový postih však bezesporu zasahuje do práv diskvalifikované osoby. Vzhledem ke shora uvedenému účelu tohoto institutu je zjevné, že vyloučení osoby z výkonu jeho funkce cílí na jeho „potrestání“ za špatný výkon svých povinností. Ačkoliv celá úprava spadá do soukromoprávní oblasti, je její provázanost na veřejnoprávní zájem i veřejné právo (zejména z hlediska úpadkového řízení) zjevný. Tento účel lze pozorovat i v dopadech vyloučení.

Český zákonodárce se k účelnosti úpravy diskvalifikace ani k jejím dopadům na danou osobu v důvodové zprávě nijak nevyjadřoval. Naopak anglická doktrína i judikatura v této oblasti prodělala poměrně značný vývoj a doktrinní názory se vcelku liší. Ačkoliv např. Hannigan zdůrazňuje, že diskvalifikace není míněna jako sankční opatření (ačkoliv má na diskvalifikovanou osobu určité tíživé dopady)⁸⁵, Dine naopak zdůrazňuje penalizující povahu tohoto institutu a jeho povahu dokonce označuje za kvazi-trestní.⁸⁶ Judikatura je v přístupu obdobně ambivalentní. Zatímco jeden z přístupů vychází z premisy, že diskvalifikace má pro vyloučené členy sankční povahu, která se značně dotýká samotné existence a živobytí diskvalifikovaného *ředitele*, druhý z přístupů považuje tento institut za pouhé odejmutí veřejnoprávní licence k obchodování prostřednictvím korporací, ve kterých je postižitelnost zúčastněných osob omezena (*limited liability companies*).⁸⁷ Veřejnoprávní dopady, včetně trestních, jsou navíc v anglickém pojetí umocněny důsledky, které na postižené osoby dopadají v případě diskvalifikace a zákazu dalšího výkonu obdobných funkcí. Porušení tohoto zákazu představuje podle ustanovení § 11 CDDA spáchání trestného činu.

⁸⁴ HANNIGAN, B. 2016, op. cit. sub. 10, s. 374.

⁸⁵ HANNIGAN, B. 2016, op. cit. sub. 10, s. 374.

⁸⁶ DINE, J., KOUTSIAS, M. 2009, op. cit. sub. 35, s. 186.

⁸⁷ Tamtéž.

V tomto ohledu je zásadní především rozsudek ve věci *Re Crestjoy Products [1990]*⁸⁸. Soud zde stanovil, že institut diskvalifikace není primárně sankčním nástrojem, a to z důvodu, že cílem diskvalifikace není danou osobu potrestat, ale chránit veřejnost od budoucího vedení společností nekompetentními osobami, které svými předchozími zkušenostmi v postavení *directors* společnosti, kterou přivedly k úpadku, prokázaly, že představují nebezpečí nejen pro věřitele, ale i pro zbytek společnosti. Přesto, pokud je osoba z výkonu své funkce diskvalifikována, jedná se o zásadní zásah do jejích práv a svobod.⁸⁹ Soud pak především poukázal na skutečnost, že v momentě, kdy je povinen o diskvalifikaci rozhodnout⁹⁰, se celá záležitost limitně přibližuje trestnímu řízení – tj. jakmile soudce prokáže, že osoba skutečně naplnila skutkovou podstatu § 6 CDDA, má povinnost o diskvalifikaci rozhodnout, stejně jako by tomu bylo v případě trestního řízení.⁹¹ K obdobným závěrům pak došel soud v případě *Re Livin Images [1996]*, když v rozhodnutí stanovil, že „*ačkoliv diskvalifikace spadá pod civilní řízení, vzhledem k dopadům, které rozhodnutí pro posuzovaného jedince přinese, je potřeba vyžadovat jednoznačné a nevyvratitelné důkazy o jeho jednání, [jinak nelze o jeho diskvalifikaci rozhodnout]*“.⁹²

V podmínkách českého právního řádu nelze civilní řízení o diskvalifikaci srovnávat s rozhodováním o vině a trestu v rámci řízení trestního. Přesto je však zapotřebí při rozhodování o diskvalifikaci a hodnocení jednotlivých faktorů k ní vedoucím přihlížet, stejně jako tomu je ve Velké Británii, k účelu a důsledkům, které samotné rozhodnutí přinese. Je zjevné, že rozhodnutí o diskvalifikaci vyloučenou osobu značně postihne, když ji minimálně na další tři roky znemožní vykonávat jakoukoli obdobnou funkci, čímž tento institut nabývá sankční povahy (shodně srov. Bělohlávek⁹³ nebo Alexander⁹⁴). Bělohlávek⁹⁵ pak bez dalšího označuje postih osoby diskvalifikací za

⁸⁸ Rozhodnutí Vrchního soudu ze dne 18. 10. 1989 ve věci *Re Crestjoy Products Ltd*, Chancery Division, [1990] B.C.L.C. 677, dostupné z z <http://legalresearch.westlaw.co.uk>.

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ Tedy v případě naplnění skutkové podstaty čl. 6 CDDA, tj. v případě, že je *director* je vykonává svou funkci v okamžiku, kdy se společnost stane insolventní, a soud jej shledá nekvalifikovaným.

⁹¹ *Re Crestjoy Products*, op. cit. sub. 88.

⁹² Rozhodnutí Vrchního soudu ze dne 26. 7. 1995 ve věci *Re Living Images Ltd*, Chancery Division, [1996] B.C.C. 112, dostupné z z <http://legalresearch.westlaw.co.uk>.

⁹³ BĚLOHLÁVEK in BĚLOHLÁVEK, Alexander J, Tomáš HORÁČEK a Vít HORÁČEK. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 991 s., ISBN 978-80-7380-451-0, s. 406.

⁹⁴ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014, op. cit. sub. 70, s. 559.

veřejnoprávní odpovědnost osoby⁹⁶. Souhlasím s Bělohlávkem, že aplikací diskvalifikace dojde k zásahu do práv a svobod postižených osob, mj. pak k zásahu do práva na svobodnou volbu povolání a podnikání, a zcela objektivně tak tento institut nabírá i povahu sankce pro dotčenou osobu za její nevhodný výkon funkce. Nicméně potrestat dotčenou osobu není jediným účelem této úpravy, jak bylo popsáno v kapitolách výše.

3 Aplikovatelnost úpravy diskvalifikace, vč. teritoriální působnosti

3.1 Obchodní korporace

Právní úprava institutu diskvalifikace cílí na vyloučení osoby z jejího výkonu funkce v obchodní korporaci. Pojem obchodní korporace je definován v ustanovení § 1 odst. 1 ZOK, podle kterého se jedná o obchodní společnosti a družstva. Podle odst. 3 tohoto ustanovení se zákon o obchodních korporacích v rozsahu, který připouští přímo použitelné předpisy EU, aplikuje i na evropskou společnost, evropské hospodářské zájmové sdružení a evropskou družstevní společnost. V tomto rozsahu souhlasím např. s Alexanderem⁹⁷ či Štenglovou⁹⁸, že na rozdíl od úpravy obsažené v § 381 ObchZ, která dopadala na veškeré podnikající právnické osoby, se použitelnost institutu vyloučení bude soustředit pouze na obchodní korporace založené podle zákona o obchodních korporacích. Aby se úprava mohla vztáhnout např. i na státní podniky či jiné právnické osoby, jako tomu bylo v předchozí úpravě, musela by úprava vysloveně takové právnické osoby zmiňovat, resp. by musela být upravena ve zvláštním právním předpisu.

3.2 Zahraníční (právnické) osoby

Alexander dovozuje, že vzhledem k umístění úpravy diskvalifikace v zákoně o obchodních korporacích její úprava použije pouze na obchodní korporace, jejichž

⁹⁵ BĚLOHLÁVEK in BĚLOHLÁVEK, A. a kol. 2013, op. cit. sub. 93, s. 406.

⁹⁶ Zákon č. 2/1993 Sb., usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

⁹⁷ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014, op. cit. sub. 70, s. 559.

⁹⁸ ŠTENGOVÁ, I., Podmínky způsobilosti k výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace. In: Sborník Karlovarské právnické dny. 2013, č. 21, s. 45 – 55. ISBN 978-80-87576-56-4.

vnitřní poměry se řídí českým právem.⁹⁹ Ke stejnému závěru pak dochází Bělohlávek, který argumentuje tím, že § 63 ZOK nemá extrateritoriální účinky a navíc zdůrazňuje, že veškeré otázky týkající se vyloučení osoby jsou statusovými otázkami právnické osoby, v níž je vykonávána funkce. Z tohoto důvodu pak dovozuje, že v souladu s ustanovením § 30 ZMPS se bude vyloučení vždy řídit právním řádem státu, podle kterého byla právnická osoba založena.¹⁰⁰ Nicméně sám Alexander dále připouští, že ve vztahu k podnikání na území České republiky by bylo možné uvažovat o aplikovatelnosti úpravy i na zahraniční právnické osoby, resp. obchodní korporace srovnatelné s korporacemi upravenými dle ZOK, a to na základě aplikace § 3 a § 5 ZMPS.¹⁰¹

3.2.1 Právní úprava a dopady na zahraniční osoby

Domnívám se, že, jak nastiňuje Alexander, je potřeba v případě aplikace vůči zahraničním právnickým osobám rozlišovat dopady na takovou osobu na území České republiky a mimo její území. Co se týče dopadů na zahraniční osoby podnikající nebo vykonávající svou činnost na území České republiky, jsem toho názoru, že jejich členy statutárních orgánů (a další osoby v obdobném postavení) lze obecně diskvalifikací postihnout. Ostatně britská úprava rovněž, i před novelizací v roce 2015, postihovala výkon v jakékoliv společnosti (zapsané i nezapsané v obchodním rejstříku), vč. zahraničních společností za předpokladu, že taková společnost působí nebo jinak adekvátně působí na území Anglie, Walesu nebo Skotska, i když zde není zapsána v obchodním rejstříku.¹⁰² Taková diskvalifikace by samozřejmě, vzhledem k zmiňované absenci extrateritoriálních účinků českého právního řádu, postihovala výkon funkce pouze na území České republiky.

Domnívám se, že kromě ustanovení § 3 a § 5 ZMPS lze na základě *analogia iuris* vycházet z trestněprávních předpisů a zásad teritoriality. Dle mého názoru je analogie s trestněprávními předpisy v tomto případě opodstatněná, a to i s přihlédnutím na výše popsanou sankční povahu diskvalifikace ve vztahu k postiženým osobám. Vycházet lze

⁹⁹ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014, op. cit. sub. 70, s. 559.

¹⁰⁰ BĚLOHLÁVEK, Alexander. Odpovědnost členů statutárních orgánů korporací v případě insolvenčních řízení s mezinárodním prvkem. Bulletin advokacie. 2015, č. 7-8, s. 15-23. ISSN 1210-6348, s. 16.

¹⁰¹ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014, op. cit. sub. 70, s. 561.

¹⁰² *Effects of a Disqualification Order*, op. cit. sub. 48.

z trestního zákoníku¹⁰³ stejně jako ze zákona o trestní odpovědnosti právnických osob¹⁰⁴. Přímo § 2 odst. 1 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob stanovuje, že podle právního řádu České republiky se posuzuje trestnost činu spáchaného na území České republiky právnickou osobou, která má na území České republiky umístěn závod nebo organizační složku, anebo zde alespoň vykonává činnost nebo zde má svůj majetek. Zásada teritoriality platí obdobně pro fyzické osoby, kdy se podle právního řádu ČR posuzuje trestnost činů na území celého státu, a to bez ohledu na osobu pachatele.¹⁰⁵

Pokud přistoupíme k aplikaci *analogia iuris* trestněprávních předpisů, s přihlédnutím k britské úpravě a účelu diskvalifikace, který míří na ochranu veřejnosti a co nejširšího okruhu osob, lze dle mého názoru dojít k závěru, že diskvalifikací lze postihnout veškeré osoby, které vykonávají funkci člena statutárního orgánu (či obdobnou funkci) v zahraniční osobě, která vykonává činnost na území České republiky – a to bez ohledu na to, zda je či není zapsána v obchodním rejstříku.¹⁰⁶ Stejně tak lze bezesporu postihnout zahraniční osobu, která vykonává funkci v české korporaci na území ČR.

Opačný výklad by umožňoval snadné obcházení smyslu zákona, kdy by bylo např. pro osobu, která již byla postižena diskvalifikací nebo by se naopak chtěla diskvalifikaci předem zcela vyhnout, velice snadné založit si obchodní korporaci např. v sousedním Slovensku, ale fakticky obchodovat v České republice. Pokud bychom připustili takový výklad, celá zákonná úprava diskvalifikace by představovala značně diskriminující institut, který by neúměrně zasahoval do práva na svobodu podnikání a volby povolání, stejně jako do práva na spravedlivý proces, veškerých obchodních korporacích založených dle českého práva na úkor všech zahraničních právnických osob podnikajících na území ČR. Takový výklad by, dle mého názoru, navíc zcela odporoval účelu úpravy.

¹⁰³ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁴ Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁵ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, 1450 s., ISBN 978-80-7400-428-5, s. 68-72.

¹⁰⁶ Např. formou odštěpného závodu.

3.2.2 Důsledky diskvalifikace pro zahraniční osobu

V případě, že dojde k diskvalifikaci člena statutárního orgánu zahraniční právnické osoby podle české právní úpravy, nebude mít tato diskvalifikace bez dalšího žádný vliv na vnitřní poměry společnosti. Předpokladem, aby rozhodnutí českého soudu mohlo dopadat na tyto právní vztahy a skutečně tedy vyloučit osobu z funkce v této zahraniční právnické osobě, je uznatelnost výkonu cizího rozhodnutí a paralelní existenci obdobného hmotněprávního institutu v právním řádu státu, v němž je dotčená právnická osoba inkorporována (jak v českých poměrech vyplývá z § 30 ZMPS). Účinky rozhodnutí českého soudu, resp. vyvolání dalšího soudního řízení, na základě kterého by mohla být osoba skutečně diskvalifikována, by mohly vzniknout např. právě v Anglii, kde *Small Business, Enterprises and Employment Act 2015* zavedl úpravu počítající i s přeshraničním rozhodnutím.

Hlavním významem rozhodnutí českého soudu tedy nebude zánik funkce v dotečené korporaci jako takový (jelikož k němu nemá český právní řád dostatečnou působnost). Důležité jsou však další důsledky tohoto rozhodnutí – tj. zánik funkce v ostatních korporacích (pokud takové funkce osoba vykonává) a zákaz dalšího výkonu na období tří let. V případě, že osoba nepůsobí v žádné jiné korporaci zapsané v českém obchodním rejstříku, nebude záznam o diskvalifikaci nikde veřejně zapsán. Přesto bude rozhodnutí o vyloučení váznout na této osobě a v případě, že ve vztahu k jakékoliv obchodní korporaci či zahraniční právnické osobě působící na území ČR poruší zákaz výkonu obdobné funkce, nastoupí další sankce pro tuto osobu, vč. jejího ručení za závazky společnosti dle § 68 ZOK.

3.2.3 Právní úprava a dopady na české osoby působící v zahraničí

Pokud se však zvažujeme případy, kdy česká osoba (ať již fyzická nebo právnická) bude vykonávat funkci v zahraniční právnické osobě, domnívám se, že ji nelze postihnout institutem vyloučení dle českého právního řádu. Taková přeshraniční aplikace by předpokládala uplatnění principu personality v rámci tohoto institutu. V tomto případě se domnívám, že nelze vykládat analogicky s trestněprávními předpisy. Navíc, na rozdíl od principu teritoriality, který je v soukromém právu běžně uplatňovaný, je princip personality v soukromém právu výjimkou a lze jej aplikovat jej ve výjimečných,

zpravidla tedy zákonem stanovených případech.¹⁰⁷ Taková aplikace by zjevně odporovala účelu úprava a neúměrně by rozšiřovala aplikaci českého práva na výkon funkce v zahraničí, kde jsou nebo minimálně mohou být stanoveny jiné standardy výkonu, jiné povinnosti pro členy statutárních orgánů, jiné insolvenční předpisy, apod. Rovněž účel úpravy směřující k ochraně veřejnosti by nebyl naplněn – úprava českého institutu zjevně míří na ochranu české veřejnosti dle zde zakotvených principů a standardů.

4 Důvody pro diskvalifikaci dle stávající úpravy

Dle důvodové zprávy zákon o obchodních korporacích rozlišuje dva, respektive tři případy, ve kterých lze rozhodnutí o diskvalifikaci vydat.¹⁰⁸ Nicméně, jak bude rozebráno níže, ZOK jich ve skutečnosti rozeznává více. Primárním důvodem, který navazuje na předcházející úpravu obchodního zákoníku, je vyloučení osoby, jejíž výkon funkce vedl k úpadku obchodní korporace, v průběhu insolvenčního řízení v souladu s § 63 a § 64 ZOK. Člena statutárního orgánu či jiné osoby (dále jen „legitimované osoby“)¹⁰⁹ lze dále vyloučit z funkce, pokud tato osoba v posledních třech letech opakovaně a závažně porušila péči řádného hospodáře, případně jinou péči spojenou s výkonem její funkce.¹¹⁰ Pro diskvalifikaci z tohoto i následujících důvodů je důležité poznamenat, že vyloučení legitimované osoby závisí čistě na úvaze soudu, zatímco u rozhodnutí pro způsobení úpadku tak musí insolvenční soud rozhodnout *ex officio*.¹¹¹ Lze též vyloučit jakoukoli osobu, která má zákonem stanovenou povinnost péče řádného hospodáře, jejímž porušením způsobila korporaci újmu a tuto újmu (dosud) neuhradila.¹¹² Posledním samostatným důvodem je pak úprava postavení vlivné, resp.

¹⁰⁷ K tomu srov. např. HORÁK, P. in BŘÍZA, P., BŘICHÁČEK, T., FIŠEROVÁ, Z., HORÁK, P., PTÁČEK, L., SVOBODA, J., Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 767 s., ISBN 978-80-7400-528-2, s. 232.

¹⁰⁸ Důvodová zpráva, op. cit. sub. 1.

¹⁰⁹ Pro účely kapitoly 3.2.3 bude pro zjednodušení o členovi statutárního orgánu a jiných osobách (o které se jedná, bude dále rozebráno v kapitole 4 této práce) dále referováno pouze jako o „legitimované osobě“.

¹¹⁰ Srov. § 65 odst. 1 ZOK.

¹¹¹ Např. ŠUK in ŠTENGLOVÁ, I. a kol. 2013, op. cit. sub. 61, s. 159.

¹¹² Srov. § 65 odst. 2 ZOK.

ovládající osoby, která svým vlivem významně přispěla k úpadku obchodní korporace.¹¹³

V následujících subkapitolách se blíže zabývám jednotlivými důvody diskvalifikace.

4.1 Diskvalifikace v průběhu insolvenčního řízení

4.1.1 Důvody diskvalifikace

Podle § 63 odst. 1 ZOK platí, že v průběhu insolvenčního řízení insolvenční soud i bez návrhu rozhodne o vyloučení legitimované osoby, pokud jsou naplněny kritéria v § 64 ZOK. Insolvenční řízení je zahájeno v momentě, kdy je věcně příslušnému insolvenčnímu soudu doručen insolvenční návrh, přičemž účinky zahájení řízení nastávají zveřejněním přihlášky.¹¹⁴ Okamžik zahájení insolvenčního řízení je významný z hlediska rozlišení dvou diskvalifikačních důvodů dle § 64 ZOK, resp. pro rozlišení okamžiku, kdy lze osobu postihnout podle odst. 2 tohoto ustanovení.

4.1.1.1 Přivedení společnosti k úpadku

V souladu s § 64 odst. 1 ZOK je soud v průběhu probíhajícího insolvenčního řízení povinen diskvalifikovat legitimovanou osobu v případě, že vyjde najevo, že výkon funkce člena statutárního orgánu, případně jiných funkcí, vedl k úpadku dotčené obchodní korporace. Jedná se o osoby, které byly v době rozhodnutí o úpadku nebo po něm členem statutárního orgánu (nebo osobou v obdobném postavení) v upadnuvší obchodní korporaci¹¹⁵, případně o osoby, které již v upadnuvší korporaci v době probíhajícího insolvenčního řízení nepůsobí, ale je prokázáno, že jejich dosavadní jednání k úpadku obchodní korporace přispělo.¹¹⁶ Z tohoto důvodu však nebude možné diskvalifikovat osobu, která se stala legitimovanou osobou až v době po zahájení insolvenčního řízení – je zjevné, že taková osoba se nemohla podílet na vzniku úpadku společnosti.¹¹⁷

Materiální podmínkou pro vyloučení z tohoto důvodu je především prokázání toho, že výkon funkce legitimovanou osobou vedl k úpadku dotčené korporace. Formulaci „s

¹¹³ Srov. § 76 odst. 2 ZOK.

¹¹⁴ Srov. § 98 a § 109 insolvenčního zákona.

¹¹⁵ Srov. § 63 odst. 1 ZOK.

¹¹⁶ Srov. § 63 odst. 2 ZOK.

¹¹⁷ Tamtéž.

přihlédnutím ke všem okolnostem vedl k úpadku“ bude nutné vykládat extenzivně, a to v tom rozsahu, že jednání dotčené legitimované osoby přispělo ke zhoršení hospodářské situace, tedy přispělo k úbytku majetku nebo ke vzniku závazků.¹¹⁸ Působení člena orgánu tak nemusí být jedinou okolností, která k úpadku vede, ale postačí, že tento výkon funkce je jednou z okolností, které úpadek způsobily.¹¹⁹

Klíčovou otázkou, zda výkon funkce legitimované osoby naplňuje diskvalifikační důvod, bude, zda osoba učinila veškeré preventivní kroky k odvrácení případného hrozícího úpadku¹²⁰. V případě hrozícího úpadku je tak člen statutárního orgánu (či jiná legitimovaná osoba) povinen jednat s péčí řádného hospodáře ve společném zájmu věřitelů a případně dalších dotčených osob, které mají zájem na tom, aby byl úpadek odvrácen nebo jeho dopady minimalizovány. V době hrozícího úpadku se tak primární povinností jednajících osoby stává především odvrácení úpadku, resp. zajištění co nejvyššího uspokojení pro věřitele.¹²¹

Extenzivní výklad odpovídá rovněž anglické úpravě, která, jak je popsáno v kapitole 1.1.3.1 této práce, klade na *ředitele* společnosti upadnuvší společnosti vysoké nároky a zhodnocení míry jejich zavinění je jeden z hlavních důvodů, kterým se soud musí zabývat.

4.1.1.2 Snížení majetkové podstaty a poškození věřitelů

Ustanovení § 64 odst. 2 ZOK postihuje osoby, které se staly členem statutárního orgánu až po zahájení insolvenčního řízení, a to z důvodu, že svým jednáním zřejmě přispěly ke snížení majetkové podstaty upadnuvší společnosti nebo přispěly k poškození věřitelů této společnosti.

Ačkoliv zákon o obchodních korporacích toto ustanovení výslovně nevztahuje i na osoby v postavení obdobném členu statutárního orgánu, tento diskvalifikační důvod se vzhledem k účelu celé úpravy a v důsledku aplikace § 69 odst. 2 ZOK aplikuje i na tyto osoby.¹²²

¹¹⁸ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014, op. cit. sub. 70, s. 565.

¹¹⁹ ŠUK in Komentář ZOK by HAVEL, s. 160.

¹²⁰ BĚLOHLÁVEK, J., op. cit. sub. 100.

¹²¹ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014, op. cit. sub. 70, s. 566.

¹²² Shodně ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014, op. cit. sub. 70, s. 568.

Výklad jednání, které zřejmě vedlo ke snížení majetkové podstaty a k poškození věřitelů bude obdobně extenzivní jako výklad jednání vedoucího k úpadku, jak byl popsán v předchozí kapitole 4.1.1.1 této práce a je opět v souladu s anglickou úpravou. Jednání zakládající diskvalifikační důvod musí vést kumulativně ke snížení majetkové podstaty i k poškození věřitelů upadnuvší společnosti.¹²³ Snížení majetkové podstaty znamená i (nedůvodné) zvýšení závazků korporace.¹²⁴

4.1.2 Insolvenční řízení s mezinárodním prvkem

Úprava diskvalifikace osob z výkonu funkce v průběhu insolvenčního řízení zjevně dopadá na veškeré osoby (ať se jedná o osoby české nebo zahraniční), které vykonávají funkci v obchodní korporaci zřízené dle českého práva za předpokladu, že insolvenční řízení bude probíhat před českým insolvenčním soudem ve smyslu § 2 písm. b) InsZ, tj. před místně příslušným krajským soudem pro upadnuvší společnost, jíž se insolvenční řízení týká.¹²⁵ Nejedná se však o jedinou možnost, kdy lze vyloučit osobu z výkonu funkce.

Pro vyjasnění aplikačního dosahu výkonu funkce, z které lze legitimovanou osobu legitimovat, je potřeba vyjasnit, jaká je povaha řízení o diskvalifikaci z funkce. Vzniká tedy otázka, zda se jedná o incidenční řízení k řízení insolvenčnímu, tj. řízení související a vyplývající z insolvenčního řízení, v jehož případě by bylo nutné zvažovat aplikaci nařízení ES o úpadkovém řízení¹²⁶, nebo zda se jedná zcela o samostatné řízení. Souhlasně s Bělohlávkem¹²⁷ se domnívám, že se jedná o zcela samostatné řízení, které není s insolvenčním řízením související. Opačný výklad by byl pravděpodobně v rozporu s judikaturou Soudního dvora Evropské unie¹²⁸ a navíc by přinášel další problematické oblasti aplikace tohoto institutu v situacích s mezinárodním prvkem.

¹²³ ŠUK in ŠTENGLOVÁ, I. a kol. 2013, op. cit. sub. 61, s. 160.

¹²⁴ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014, op. cit. sub. 70, s. 569.

¹²⁵ BUDÍN in KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013, s. 1272, ISBN 978-7357-243-3, s. 6.

¹²⁶ Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, o úpadkovém řízení.

¹²⁷ BĚLOHLÁVEK, J., op. cit. sub. 100.

¹²⁸ Tamtéž.

4.1.3 Výkon funkce v zahraniční právnické osobě

Přestože řízení o vyloučení člena statutárního orgánu bude samostatným řízením podléhajícím právnímu řádu České republiky, existují zde procesní specifika, které vyplývají přímo z úpravy zákona o obchodních korporacích. Podle ustanovení § 63 a § 64 ZOK platí, že o vyloučení rozhodují insolvenční soudy. Z tohoto důvodu je potřeba zabývat se přeshraničními dopady u insolvenčního řízení samostatně. V případě, kdy zahraniční právnická osoba vykonává svou činnost na území České republiky, resp. se na území České republiky nachází její tzv. středisko hlavních zájmů úpadce (COMI), které může být odlišné od jejího sídla a které lze v souladu s nařízením ES o úpadkovém řízení použít jako hraničního určovatele pro stanovení *lex loci concursus*, tj. pro určení právního řádu rozhodného pro insolvenční (úpadkové) řízení.¹²⁹ V takovém případě bude insolvenční řízení vedeno před českým insolvenčním soudem. Za této situace se domnívám, že v souladu s obecnými principy pro přeshraniční aplikaci popsanými v kapitole 3.2.1 této práce, tj. zejména s principem teritoriality aplikace a aplikací za použití § 3 a § 5 ZMPS, je možné postihnout výkon funkce legitimovaných osob v této zahraniční právnické osobě.

Pokud se však bude jednat o výkon funkce mimo území České republiky (zde i právnické osoby založené dle českého práva), resp. insolvenční řízení bude probíhat v zahraničí, jsou možnosti aplikace značně omezené. Aby bylo možné osobu diskvalifikovat z důvodu popisovaných v této kapitole 4.1, muselo by být v České republice zahájeno vedlejší insolvenční (úpadkové) řízení.¹³⁰ V opačném případě, pokud nebude v ČR vedeno insolvenční řízení, nebude existovat příslušný soud. Insolvenčním soudem zde bude zahraniční soud (příslušný dle COMI), který nebude oprávněn aplikovat české právo. Jedinou možností by bylo zahájit v České republice zvláštní řízení, zde by však již nebylo možné postupovat dle § 64 ZOK, ale musel by být naplněn některý z důvodů dle § 65 ZOK, jak jsou popisovány v dalších kapitolách. Jiný výklad by odporoval omezením procesního i insolvenčního práva.

¹²⁹ Tamtéž.

¹³⁰ BĚLOHLÁVEK in BĚLOHLÁVEK, A. a kol. 2013, op. cit. sub. 93, s. 408.

4.2 Porušení péče řádného hospodáře a jiné péče

4.2.1 Péče řádného hospodáře, odborná péče a jejich porušení

V souladu s ustanovením § 65 odst. 1 ZOK lze legitimovanou osobu vyloučit pro její opakované a závažné porušení péče řádného hospodáře. Co se týká jiné péče, může se jednat zejména o odbornou péči připisovanou legitimované osobě např. zákonem o podnikání na kapitálovém trhu¹³¹ nebo zákonem insolvenčním^{132, 133}. Pokud je legitimovaná osoba povinna podle zvláštních zákonů jiné péči, je rovněž potřeba, aby ji porušila opakovaně a závažně.

Povinnost péče řádného hospodáře je pro členy obchodních korporací stanovena obecně v § 159 o.z. a dále rozpracována v ustanoveních § 51 – 53 ZOK. Pokud se legitimovaná osoba dopustí jednání, které je v rozporu s její zákonnou povinností takové péče, nejedná se bez dalšího o důvod pro její diskvalifikaci; takové porušení musí nabýt intenzity *závažného* porušení. Nicméně i pokud se bude jednat o závažné porušení, musí k němu, jak jednoznačně vyplývá z litery zákona, dojít opakovaně, a to v posledních třech letech. Alexander dovozuje, *analogia iuris* k trestnému činu pohrdání soudem, že k takovému porušení musí dojít, alespoň dvakrát.¹³⁴ Na druhou stranu pro účely diskvalifikace dle § 65 odst. 1 ZOK nebude nijak relevantní pouze nevýznamné či drobné porušení, byť opakované.¹³⁵

4.2.2 Relevantní časové období

Nedílnou podmínkou tohoto diskvalifikačního důvodu je, že k porušení zákonem stanovené péče muselo dojít v posledních třech letech. Vzhledem k tomu, že zákon o obchodních korporacích nabyl účinnosti ke dni 1. 1. 2014, je nezbytné zabývat se otázkou porušení příslušné péče také před nabytím účinnosti tohoto zákona. Přechodná ustanovení tuto problematiku explicitně neupravují a bude proto potřeba aplikovat ustanovení obecná. Dle ustanovení § 775 ZOK platí, že tímto zákonem se řídí povinnosti vzniklé ode dne jeho účinnosti. Zákon o obchodních korporacích tudíž

¹³¹ Srov. např. § 41 odst. 1 zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů.

¹³² Srov. např. § 36 odst. 1 insolvenčního zákona.

¹³³ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014, op. cit. sub. 70, s. 573.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ ŠUK in ŠTENGLOVÁ, I. a kol. 2013, op. cit. sub. 61, s. 161.

vychází z principu zásadní neretroaktivity.¹³⁶ Z tohoto důvodu se domnívám, že důvodem pro vyloučení z výkonu funkce nemůže být jakékoli, byť velmi závažné, porušení povinnosti, ke kterému došlo v období do 31. 12. 2013. Za relevantní porušení zákonné péče lze proto považovat pouze takové, ke kterému došlo až po 1. 1. 2014.¹³⁷

4.2.3 Teritoriální dopady

Kromě temporálního pohledu na případy porušení péče řádného hospodáře je rovněž významná otázka teritoriální. Považuji za nepochybné, že v souladu s principy popsány v kapitole 3 této práce bude za relevantní považováno porušení péče řádného hospodáře v jakékoliv korporaci působící na území České republiky – při posouzení péče řádného hospodáře dle principů a standardů českého právního řádu. Uplatňování standardů péče a vztahů (vč. vztahů odpovědnostních) dle práva České republiky je v případě právnických osob, jejichž faktický výkon je na území České republiky, v souladu s § 30 ZMPS, který právu státu inkorporace podřizuje jen statutové otázky právnických osob a vztahy mezi korporací a jejími společníky (členy). Na vztahy mezi členy jejích orgánů a právnickou osobou se tato kolizní úprava nevztahuje a práva a povinnosti se tak budou řídit českým právním řádem.¹³⁸ Stejně tak se bude posuzovat výkon funkce v české korporaci působící v zahraničí.

Jak rovněž bylo popsáno v kapitole 3 této práce, za relevantní nelze považovat výkon funkce mimo Českou republiku v zahraniční právnické osobě. Vzhledem k rozdílným standardům každého právního řádu tak nelze bez dalšího považovat porušení péče řádného hospodáře v cizině za relevantní a odpovídající českému řádu. I zde lze vycházet z anglické úpravy, která, dokud tak nebylo výslovně zakotveno¹³⁹, nedokázala a nemohla přeshraniční výkon funkce, vč. porušení různých standardů a povinností, vztahovat jako diskvalifikační důvod. Vzhledem k výslovné akceptaci takového výkonu v českém právním řádu se domnívám, že porušení cizích standardů péče řádného hospodáře, nelze vztahovat do diskvalifikačního důvodu dle § 65 odst. 1 ZOK.

¹³⁶ HAVEL in ŠTENGLOVÁ, I. a kol. 2013, op. cit. sub. 61, s. 978.

¹³⁷ Obdobně DĚDIČ, J. Obchodní korporace v pohledu rekodifikačních intertemporálních ustanovení. Sborník Karlovarské právnické dny. 2013, č. 21, s. 29 – 41, ISBN 978-80-87576-56-4, s. 40.

¹³⁸ Srov. BŘICHÁČEK, T. in BŘÍZA, P. a kol. 2014, op. cit. sub. 107, s. 188.

¹³⁹ Jak je tomu od 1. října 2015 v důsledku nabytí účinnosti zákona *Small Business, Enterprises and Employment Act*.

4.3 Způsobení újmy

Další důvod, pro který lze legitimovanou osobu diskvalifikovat z výkonu funkce, je stanoven v § 65 odst. 2 ZOK. Hlavním předpokladem je zde způsobení újmy při výkonu funkce v korporaci. Zákon jednoznačně stanoví, že k diskvalifikaci může dojít u osoby, která „je povinna k náhradě újmy“¹⁴⁰, z čehož je patrné, že i přestože legitimovaná osoba způsobí korporaci újmu, musí její povinnost nahradit újmu trvat. Pokud způsobenou újmu¹⁴¹ dobrovolně nahradí¹⁴², nelze ji již dále z tohoto důvodu z výkonu funkce vyloučit.¹⁴³ Na rozdíl od odst. 1 se nemusí jednat o opakované ani závažné porušení povinnosti.¹⁴⁴ Lze tak presumovat, že zákonodárce považoval způsobení újmy korporaci a její následné nenahrazení za tolik závažné, že není potřeba opakovaného porušení a samostatný vznik újmy (a její nenahrazení) považuje za dostačující diskvalifikační důvod. Nicméně ke vzniku újmy musí dojít v souvislosti s porušením péče řádného hospodáře. Pokud by legitimovaná osoba způsobila korporaci újmu, aniž by tím porušila svou povinnost péče řádného hospodáře nebo by způsobila újmu v souvislosti s porušením jiné péče, pro kteroužto by ji bylo možné diskvalifikovat dle § 65 odst. 1 ZOK, nebylo by ji možné diskvalifikovat postupem dle ustanovení § 65 odst. 2 ZOK. Toto rozlišení má pak taktéž zásadní dopad na okruh osob, které lze pro jednotlivá porušení diskvalifikovat, jak bude dále vysvětleno v kapitole 5 této práce.

Teritoriální dopady aplikace jsou dle mého názoru stejné, jako je tomu u vyloučení člena dle ustanovení § 65 odst. 1 ZOK, který byl popsán výše v kapitole 4.2.3.

4.4 Diskvalifikace vlivné či ovládající osoby

Ustanovení § 76 odst. 2 ZOK výslovně stanovuje, že úpravu vyloučení člena statutárního orgánu lze obdobně použít i na vlivnou či ovládající osobu, která svým vlivem přispěla k úpadku obchodní korporace. Nicméně toto ustanovení rovněž odkazuje na obdobné užití úpravy § 63 až 66 stejného zákona pro tyto osoby. Z textace tohoto ustanovení vyplývá, že na vlivnou či ovládající osobu lze vztáhnout i ustanovení § 65 ZOK, podle kterého lze diskvalifikovat legitimovanou osobu pro porušení péče

¹⁴⁰ Srov. § 65 odst. 2 ZOK.

¹⁴¹ Dle § 3 odst. 2 ZOK se jedná o majetkovou i nemajetkovou újmu.

¹⁴² Např. postupem dle § 53 odst. 3 ZOK.

¹⁴³ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014, op. cit. sub. 70, s. 574.

¹⁴⁴ HURYCHOVÁ, K. 2014, op. cit. sub. 3, s. 327.

řádného hospodáře či jiné péče. Taková úprava přináší určité interpretační problémy. Havel¹⁴⁵, Doležil¹⁴⁶ i Hejda¹⁴⁷ dovozují, že se jedná pouze o nepřesnost zákonodárce, a že vlivnou či ovládající osobu lze diskvalifikovat pouze v případě, že přispěje k úpadku společnosti. Jakékoliv další možné důvody vylučují. S tímto závěrem lze souhlasit v rozsahu, který dovozuje Havel¹⁴⁸, podle kterého § 65 ZOK jednoznačně předpokládá porušení péče řádného hospodáře, příp. jiné péče. Pokud by tedy vlivná nebo ovládající osoba měla povinnost takové péče, diskvalifikace by se řídila jednoznačně tímto ustanovením, zejména pak ustanovením § 65 odst. 2 ZOK.

Dle Havla si soud musí v určitých případech položit předběžnou otázku, zda vlivná či ovládající osoba nemá v daném případě, s přihlédnutím k intenzitě jejího vlivu, povinnost péče řádného hospodáře, a nedochází tak k přenosu fiduciárních povinností.¹⁴⁹ Ostatně opačný výklad by vedl ke snadnému zastírání řádného výkonu pomocí tzv. bílých koní¹⁵⁰, kteří by formálně v korporaci vykonávali veškeré funkce, ale reálně by veškerá rozhodnutí činila jiná vlivná nebo ovládající osoba, na kterou by však nedopadla jakákoliv povinnost řádné péče. Taková osoba by byla postižitelná pouze v případě, že by přivedla korporaci úpadek. Domnívám se, že tento výklad by popíral účel úpravy diskvalifikace i odpovědnostní vztahy vlivných a ovládajících osob.

Vlivná a ovládající osoby, které svým výkonem neúměrně zasahují do obchodního vedení obchodní korporace, se dostávají do postavení obdobného členovi statutárního orgánu. Z tohoto důvodu by je bylo možné diskvalifikovat rovněž postupem dle § 65 odst. 2 ZOK. Výklad, dle kterého se osoby, které budou působit na Ve Velké Británii se pravidla o diskvalifikaci uplatňují i vůči *shadow directors*. Britské soudy v případě, že dospějí k závěru, že daná osoba v korporaci vystupovala jako *shadow director*, vztahují povinnost řádného hospodáře i na tuto osobu.

Z výše uvedeného vyplývá, že osoba, která se svým faktickým výkonem funkce dostane do postavení obdobného členovi statutárního orgánu, bude postižitelná diskvalifikací

¹⁴⁵ HAVEL in ŠTENGLOVÁ, I. a kol. 2013, op. cit. sub. 61, s. 184.

¹⁴⁶ DOLEŽIL in LASÁK, J. a kol. 2014, op. cit. sub. 70, s. 623.

¹⁴⁷ HEJDA in ČÁP, Z. a J. HEJDA. Zákon o obchodních korporacích: výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy. Praha: Linde Praha, 2013, s. 89.

¹⁴⁸ HAVEL in ŠTENGLOVÁ, I. a kol. 2013, op. cit. sub. 61, s. 184.

¹⁴⁹ HAVEL, B. 2013, op. cit. sub. 56, s. 1203.

¹⁵⁰ K tomu např. LASÁK in LASÁK, J. a kol. 2014, op. cit. sub. 70, s. 413.

z výkonu své funkce. Vzhledem k faktickému výkonu funkce, resp. vzhledem k tomu, že se vlivná či ovládající osoba může svým faktickým působením dostat do pozice odpovídající osobám v britské úpravě označovaným jako *de facto directors* a nebo *shadow directors*, bude povinnost péče řádného hospodáře dopadat i na takto extenzivně jednající osoby, přičemž je možné je postihnout prostřednictvím diskvalifikace coby sankcí za její porušení této péče.

Vlivnou nebo ovládající osobu, jak jsou vymezeny v ustanovení § 71 a § 74 ZOK, je tedy možné postihnout, pokud svým vlivem podstatně přispějí k úpadku obchodní korporace. Další možností je, že osoba intenzitou svého jednání fakticky dosáhne postavení statutárního orgánu – tj. bude se jednat slovy britské úpravy o *de facto directors* – případně bude mít významný vliv na fungování obchodní korporace či pouze některého z členů jejího statutárního orgánu – v takovém případě nabývá postavení *shadow directors*, jak byli popsáni výše v rámci britské úpravy.

5 Okruh osob způsobilých k diskvalifikaci

Zákonná úprava diskvalifikace jednoznačně míří na členy statutárního orgánu, jak je ostatně patrné již z nadpisu Dílu 8, Hlavy I ZOK, který celý institut vyloučení upravuje. Možnosti vyloučení jakýchkoli dalších osob vycházejí vždy z obdobného užití této úpravy, ať již podle § 65 odst. 2 ZOK, který dopadá na veškeré osoby, které jsou povinné k péči řádného hospodáře z titulu svého postavení a v rámci výkonu své funkce způsobí korporaci újmu, nebo dle § 69 odst. 2, podle kterého se úprava vyloučení osoby z výkonu funkce vztahuje obdobně na osoby, které jsou v postavení obdobným členovi statutárního orgánu. Vedle těchto dvou ustanovení pak stojí ustanovení § 76 odst. 2 ZOK, které odkazuje na obdobné použití zákonné úpravy diskvalifikace i na vlivné a ovládající osobu. Dopad jednotlivých ustanovení bude rozebrán dále v této kapitole.

Pro další výklad je rovněž důležité zmínit, že, aby osoba mohla být diskvalifikována z funkce a nesla veškeré důsledky, které s sebou tento institut přináší, není důležité, aby v době zahájení nebo průběhu řízení svou funkci stále vykonávala.¹⁵¹ Tato podmínka platí pro zahájení insolvenčního řízení, ale rovněž pro Může se tudíž jednat i o osoby,

¹⁵¹ Shodně ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014, op. cit. sub. 70, s. 572.

které již v (žádné) korporaci nevykonávají jakoukoli funkci, avšak alespoň v posledních třech letech ji vykonávaly.¹⁵²

5.1 Člen statutárního orgánu

5.1.1 Vyloučení člena statutárního orgánu

Dle občanského zákoníku mohou být členem statutárního orgánu fyzické¹⁵³ i právnické¹⁵⁴ osoby. Pokud jakákoli z těchto osob svým jednáním naplní předpoklady některého z diskvalifikačních důvodů, může soud bez dalšího rozhodnout o jejím vyloučení. Z funkce člena statutárního orgánu tedy může být vyloučena i právnická osoba – tento dopad je významný především při zkoumání důsledků, které diskvalifikace přinese, resp. při zkoumání funkcí, které osoba v důsledku soudního rozhodnutí o vyloučení nemůže vykonávat. Funkce, které jsou rozhodnutím postiženy, jsou rozebrány dále v kapitole 6.2 této práce.

5.1.2 Právnická osoba jako člen statutárního orgánu

Dle ustanovení § 154 o.z. platí, že pokud je členem statutárního orgánu právnická osoba, zmocní fyzickou osobu, aby ji pro výkon takové funkce zastupovala. Pokud žádnou fyzickou osobu nezmocní, bude ji zastupovat člen jejího statutárního orgánu. Dle ustanovení § 69 odst. 1 ZOK pak platí, že pokud je členem statutárního orgánu právnická osoba, vztahuje se úprava vyloučení rovněž na fyzickou osobu, která byla touto právnickou osobou určena k jejímu zastupování. V případě, že funkci člena statutárního orgánu vykonává právnická osoba a její výkon naplní skutkovou podstatu vyloučení z funkce dle ustanovení § 63 – 65 ZOK, soud je oprávněn rozhodnout o vyloučení obou těchto osob.¹⁵⁵ Ačkoliv jsou tedy právnické osoby samostatnými právními subjekty, neposlouží jako „ochrana“ fyzických osob před důsledky diskvalifikace, ačkoliv se jedná o samostatné právní subjekty.

¹⁵² Zákon lhůtu nijak nestanovuje. Nicméně se domnívám, že jednotlivá porušení povinností podléhají obecné promlčecí lhůtě dle § 629 o.z. Pokud by tedy osoba byla žalovaná více než po třech letech, může uplatnit námitku promlčení a nelze ji již z tohoto důvodu jakkoli postihnout.

¹⁵³ Srov. § 152 odst. 2 o.z.

¹⁵⁴ Srov. § 154 o.z.

¹⁵⁵ Srov. např. ROZEHNAL in BĚLOHLÁVEK, A. a kol. 2013, op. cit. sub. 93, s. 430, nebo ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014, op. cit. sub. 70, s. 585.

5.2 Osoby povinné k péči řádného hospodáře

5.2.1 Význam a dopad ustanovení § 65 odst. 2 ZOK

Alexander¹⁵⁶ tvrdí, že ustanovení § 65 odst. 2 ZOK míří na osoby, které nejsou členy statutárního orgánu. Šuk¹⁵⁷ však dochází k opačnému závěru, tj. že toto ustanovení představuje zcela samostatný diskvalifikační důvod, který se vztahuje i na členy statutárního orgánu, a to bez jakýchkoli dalších podmínek. V interpretaci tohoto ustanovení se lze inspirovat britskou úpravou. Aby soud mohl diskvalifikovat *ředitele* společnosti ve smyslu *Company Directors Disqualification Act 1986*, musí vzít v úvahu několik skutečností. Soud by měl primárně zkoumat rozsah porušení zákonných fideuciárních povinností *ředitele* nebo jakýchkoli jeho dalších povinností vůči společnosti. Soud taktéž může vzít v úvahu jakékoliv jednání, které se dotklo majetku společnosti nebo zavázalo společnost finančně plnit a poškodilo ji.¹⁵⁸ Aplikační rozsah britské úpravy je velmi široký a téměř odpovídá Šukově interpretaci, tedy že lze členy statutárního orgánu diskvalifikovat nejen na základě § 65 odst. 1 ZOK, ale také z důvodu jejich povinnosti nahradit újmu vzniklou porušením této péče dle § 65 odst. 2 ZOK. Vzhledem k tomu, že členové statutárního orgánu jsou osoby vázané péčí řádného hospodáře¹⁵⁹, domnívám se, že je nelze z aplikace tohoto ustanovení § 65 odst. 2 ZOK vyjímát.

Dosud neuhrazená způsobená újma korporaci je diskvalifikačním důvodem pro veškeré osoby, které korporaci způsobily újmu porušením jim zákonem uložené péče řádného hospodáře. Pro určení okruhu osob, u kterého může takový důvod vyloučení vzniknout, je proto nezbytné stanovit, kdo všechno je k péči řádného hospodáře povinen. Ustanovení § 159 odst. 1 o.z. stanoví, že péče řádného hospodáře dopadá na veškeré osoby, které přijmou funkci člena voleného orgánu. Ustanovení § 51 - § 53 ZOK péči řádného hospodáře připisuje členům orgánu. Dle těchto ustanovení je povinnost péče řádného hospodáře nepochybná u členů statutárních orgánů¹⁶⁰ stejně jako u členů

¹⁵⁶ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014, op. cit. sub. 70, s. 574.

¹⁵⁷ ŠUK in ŠTENGLOVÁ, I. a kol. 2013, op. cit. sub. 61, s. 162.

¹⁵⁸ HANNIGAN in FARRAR, J. a kol. 2002, op. cit. sub. 3, s. 351.

¹⁵⁹ Srov. § 159 odst. 1 o.z.

¹⁶⁰ Srov. ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014, op. cit. sub. 70, s. 574.

kontrolních orgánů (coby členů volených orgánů korporace).¹⁶¹ Rovněž u osobních společností lze diskvalifikovat členy jejich kontrolních orgánů, pokud takový zřídí; žádnou takovou povinnost orgán zřídít jim zákon však neukládá.¹⁶² Naopak povinnost péče nedopadá na členy nejvyššího orgánu kapitálových společností.¹⁶³

5.2.2 Funkce, z nichž lze osobu vyloučit dle § 65 odst. 2 ZOK

Jsem toho názoru, že ustanovení § 65 odst. 2 ZOK postihuje všechny osoby, na které povinnost péče řádného hospodáře dopadá. Opačný výklad by odporoval textu zákona a, domnívám se, i smyslu tohoto ustanovení, který míří na postihnutí „*toho, kdo je povinen k náhradě újmy vzniklé porušením péče řádného hospodáře.*“¹⁶⁴ Zákonodárcem zvolené označení osoby jako „toho“ je velmi obecné a je zřejmé, že jeho účelem je postihnout co nejširší okruh osob. Z tohoto důvodu bude pro porušení péče řádného hospodáře a způsobení újmy, možné vyloučit i prokuristu¹⁶⁵, který je povinen s řádnou péčí jednat podle § 454 o.z., ale též likvidátora, který dle § 193 o.z. nabývá působnosti statutárního orgánu a tudíž zákonitě i povinnost jednat s péčí řádného hospodáře. Ačkoliv Havel¹⁶⁶ dovozuje, že likvidátora i prokuristu bude možné diskvalifikovat pouze postupem dle § 69 odst. 2 ZOK, domnívám se, podobně jako Hurychová¹⁶⁷, že podmínka porušení péče řádného hospodáře, která je těmto osobám *ex lege* připisována, je zcela dostačující a užije se proto § 65 odst. 2 ZOK. Rovněž se uplatní u opatrovníka právnické osoby, kterého jmenuje soud, pokud nelze jinak spravovat její záležitosti¹⁶⁸. Opatrovník dle § 487 o.z. vstupuje do postavení člena statutárního orgánu, čímž mu vzniká, kromě jiného, povinnost péče řádného hospodáře a lze ho tudíž, obdobně jako likvidátora, pro její porušení diskvalifikovat.

¹⁶¹ Srov. § 190 odst. 2 písm. c)., § 421 odst. 2 písm. f)., § 421 odst. 2 písm. f) a § 656 písm. b) ZOK.

¹⁶² Srov. např. ŠTENGLOVÁ, HAVEL in ŠTENGLOVÁ, I. a kol. 2013, op. cit. sub. 61, s. 117.

¹⁶³ Srov. § 159 odst. 1 o.z. *a contrario*.

¹⁶⁴ Srov. § 65 odst. 2 ZOK.

¹⁶⁵ Srov. PRIELOŽNÝ, M. Diskvalifikace (nejen) člena statutárního orgánu po rekonstrukci. Právní rádce. 2012, roč. 20, č. 10, s. 24-27. ISSN 1210-4817.

¹⁶⁶ HAVEL, B. *Svoboda a zájem: Viktor Knapp v tenatech komercialistky*. Právník. 2013, č. 12, s. 1203.

¹⁶⁷ HURYCHOVÁ, K. 2014, op. cit. sub. 3, s. 329.

¹⁶⁸ Srov. § 486 o.z.

5.3 Vlivná a ovládající osoba

Vlivnou nebo ovládající osobou může být v rámci korporace kdokoli, kdo vykonává faktický řídicí vliv, který směřuje na řízení nebo provozování závodu ovládané osoby či zasahování do chování a rozhodování společnosti.¹⁶⁹

Vzhledem k faktičnosti stavu nelze vlivnou ani ovládající osobu v mezích této práce blíže kvalifikovat. Za významnou však považuji skutečnost, že v souladu s britskou úpravou může dojít rovněž k vyloučení společníka¹⁷⁰ z titulu jeho výkonu nadměrného vlivu do obchodního vedení, tj. z titulu jeho postavení jako *de facto director*, resp. *shadow director*. Rozhodnutí o vyloučení společníka nebude znamenat zánik jeho majetkové účasti ve společnosti – takový dopad by byl zjevným zásahem do vlastnického práva, stejně jako do svobody podnikání – ale bude mít další důsledky. Obdobně jako u výkladu týkajících se zahraničních osob v kapitole 3.2 této práce, tak není primárně podstatný okamžik vyloučení, ale důsledky tohoto vyloučení, kdy diskvalifikovaná osoba nebude oprávněna v obdobné funkci vystupovat a pokud by bylo takové její jednání prokázáno, bude ručit dluhy společnosti, kde vystupuje.

5.4 Osoby v postavení obdobném členovi statutárního orgánu

Na základě ustanovení § 69 odst. 2 ZOK se celý díl 8 zabývající se diskvalifikací použije obdobně na osobu, která je v obdobném postavení jako člen statutárního orgánu. Šuk¹⁷¹ dovozuje, že takovou osobou je typicky likvidátor, aniž by dále rozváděl jakékoliv argumenty své úvahy. Obdobně postupuje i Alexander¹⁷², podle kterého lze za osoby v obdobném postavení považovat prokuristu, opatrovníka právnické osoby, likvidátora nebo nuceného správce banky (dle zákona o bankách). Souhlasím s Hurychovou¹⁷³, že odpovědnost za výkon funkce prokuristy bude vždy ležet na korporaci, resp. na jejím statutárním orgánu, který odpovídá za výběr zmocněnce.¹⁷⁴ Zároveň prokurista vystupuje pouze jako zmocněnec dané korporace, avšak nikdy mu nebude příslušet obchodní vedení. Z těchto důvodů nelze na prokuristu pohlížet jako

¹⁶⁹ Srov. DOLEŽIL in LASÁK, J. a kol. 2014, op. cit. sub. 70, s. 607.

¹⁷⁰ *Effects of a Disqualification Order*, op. cit. sub. 48.

¹⁷¹ ŠUK in ŠTENGLOVÁ, I. a kol. 2013, op. cit. sub. 61, s. 166.

¹⁷² ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014, op. cit. sub. 70, s. 560.

¹⁷³ HURYCHOVÁ, K. 2014, op. cit. sub. 3, s. 329.

¹⁷⁴ Srov. § 438 o.z.

na osobu v obdobném postavení členovi statutárního orgánu a ustanovení § 69 odst. 2 ZOK se na něj proto neaplikuje. Naopak souhlasím s tím, že v případech, kdy se neuplatní § 65 odst. 2 ZOK na opatrovníka právnické osoby, likvidátora nebo nuceného správce banky, lze je z výkonu funkce vyloučit právě dle ustanovení § 69 odst. 2 ZOK, jelikož tyto osoby nabývají působnosti statutárního orgánu, resp. jim náleží jeho postavení.¹⁷⁵ Vzhledem k tomu, že budou v těchto případech nést povinnost péče řádného hospodáře, lze je z funkce vyloučit pro důvody stanovené v odst. 1 i odst. 2 § 65 ZOK.

Na druhou stranu nesouhlasím s Hurychovou¹⁷⁶, že by ustanovení § 65 odst. 1 ZOK šlo pomocí § 69 odst. 2 ZOK aplikovat i na člena dozorčí rady, který svým jednáním zasáhne do rozhodovací pravomoci statutárního orgánu. Člen dozorčího orgánu v tomto případě nemá obdobné postavení člena statutárního orgánu, pouze by zasáhl do jeho pravomocí, čímž by pravděpodobně nejednal jako řádný hospodář. Dle mého názoru by však musel korporaci způsobit újmu (jelikož má přímo z titulu své funkce povinnost péče řádného hospodáře) a v takovém případě by se aplikovalo ustanovení § 65 odst. 2 ZOK přímo.

Posledním okruhem osob, který tak zůstává nevyřešený a který lze např. dle Černé¹⁷⁷ postupem podle § 69 odst. 2 ZOK diskvalifikovat, jsou *de facto directors*, tj. osoby mající reálný vliv na (obchodní) vedení korporace, aniž by však byly oficiálně zvoleným členem jejího statutárního orgánu. S takovým přístupem lze souhlasit, a to i v případě, kdy jednání těchto osob nedosáhne míry jednání vlivné či ovládající osoby¹⁷⁸, přesto však budou svým jednáním zasahovat do obchodního vedení, resp. do působnosti statutárního orgánu. Vliv takové osoby však bude muset být natolik intenzivní a zřejmý, že bude vystupovat jako *de facto* statutární orgán. Taková aplikace ustanovení § 69 odst. 2 ZOK by úspěšně vyplnila mezeru např. u vysokého managementu korporace¹⁷⁹, o kterém nelze hovořit jako o vlivné (či snad dokonce ovládající) osobě, avšak její jednání si stále zasluhuje postih. Taková aplikace by, dle

¹⁷⁵ Srov. § 193 o.z., § 487 odst. 1 o.z. a § 29 zákona o bankách.

¹⁷⁶ HURYCHOVÁ, K. 2014, op. cit. sub. 3, s. 329.

¹⁷⁷ ČERNÁ, S. Ještě k ručení vlivné a ovládající osoby za porušení povinnosti odvracet hrozící úpadek. *Obchodněprávní revue*, 2013, roč. 5., č. 6, s. 170.

¹⁷⁸ K tomu blíže kapitoly 4.4 a 5.3 této práce.

¹⁷⁹ HURYCHOVÁ, K. 2014, op. cit. sub. 3, s. 329.

mého názoru, odpovídala účelu britského *Company Directors Disqualification Act 1986*, tj. postihnout co největší okruh osob a ochránit tak korporaci.

6 Důsledky vyloučení

Pokud bude prokázáno, že příslušná osoba naplnila výše popsané skutkové podstaty opodstatňující její diskvalifikaci z výkonu funkce, může soud přistoupit k jejímu vyloučení z výkonu funkce. Na rozdíl od postupu dle § 63 a 64 ZOK, kdy insolvenční soud rozhoduje o diskvalifikaci osoby obligatorně, je vyloučení osoby pro její porušení péče řádného hospodáře (anebo jiné péče) postupem dle § 65 ZOK v diskreci soudu. Pokud soud k diskvalifikaci přistoupí, diskvalifikovaná osoba přestává být *ex lege* členem statutárního orgánu ve všech obchodních korporacích¹⁸⁰, pokud soud nerozhodne jinak¹⁸¹, a to na tři roky ode dne tohoto rozhodnutí.¹⁸² Pokud by takto diskvalifikovaná osoba zákaz působení ve statutárním orgánu jakékoliv korporace porušila, soud ji může i bez návrhu opětovně vyloučit, a to až na 10 let.¹⁸³

6.1 Překážka výkonu funkce

Právní mocí soudního rozhodnutí legitimované osobě zaniká funkce člena statutárního orgánu a vedle toho ji navíc ve smyslu § 63 odst. 1 ZOK vzniká překážka vykonávat funkci člena statutárního orgánu nebo osoby v obdobném postavení, a to v jakékoli obchodní korporaci. Tato úprava nicméně není zcela v souladu se zněním § 66 odst. 1 ZOK, podle kterého právní mocí o vyloučení přestává být osoba členem pouze statutárního orgánu (ve všech obchodních korporacích, ve kterých působí), neztrácí však jiné funkce. Domnívám se nicméně, že i pro potřeby vyloučení je potřeba postupovat zejména v souladu s § 63 odst. 1 ZOK, jelikož ten zakládá hlavní rámec aplikačního rozsahu úpravy diskvalifikace. Pokud by tomu tak nebylo, dostala by se diskvalifikovaná osoba do situace, kdy by byla vyloučena pouze z výkonu funkcí ve statutárních orgánech, avšak nadále by pro ni platil zákaz vykonávat i funkce podobné.

¹⁸⁰ Srov. § 66 odst. 1 ZOK.

¹⁸¹ Srov. § 67 odst. 2 a odst. 3 ZOK, podle kterého soud může rozhodnout, že přestože má být osoba vyloučena z funkce v jedné společnosti, nemusí se dotknout dalších (resp. ne všech) společností, ve kterých taktéž působí.

¹⁸² Dochází tedy ke vzniku překážky výkonu funkce dle § 46 odst. 2 ZOK.

¹⁸³ Zatímco u prvotního rozhodnutí o vyloučení, pokud k němu soud přistoupí, je obligatorně určená doba tří let, u opětovného rozhodování je v diskreci soudu i samotná doba opětovného vyloučení.

Pokud by tou dobou v obdobné funkci stála, začala by v okamžiku právní moci rozhodnutí porušovat uložený zákaz být osobou v obdobném postavení.¹⁸⁴ Zároveň je potřeba sledovat úmysl zákonodárce, jímž by mělo být zabránit osobám, které se při výkonu své funkce v obchodní korporaci dopustily porušení svých povinností v takovém rozsahu, že bylo nutné přistoupit k jejich vyloučení a zákazu dalšího působení v jakékoliv korporaci. Z těchto důvodů je § 66 odst. 1 ZOK potřeba vykládat ve smyslu § 63 odst. 1 ZOK s tím, že právní moci rozhodnutí o vyloučení přestává být osoba členem statutárního orgánu ve všech obchodních korporacích, ve kterých působí, ale též ztrácí postavení osoby v postavení obdobného členu statutárního orgánu.

Vztah k výkonu funkce v zahraniční byl již pospán v kapitole 3.2 této práce.

6.2 Funkce, které nelze v důsledku diskvalifikace vykonávat

Zákon o obchodních korporacích ve svém § 63 odst. 1 stanoví, že se zákaz týká výkonu funkce obdobného postavení funkce člena statutárního orgánu. Taková formulace je totožná s ustanovením § 69 odst. 2 ZOK, který shodně hovoří o „osobě v obdobném postavení člena statutárního orgánu.“ Domnívám se, že z důvodu stejného znění zákona bude okruh osob, které budou postiženy překážkou výkonu funkce obdobný, jako byl nastíněn v kapitole 5.4 této práce. Bude se tedy jednat zejména o opatrovníka právnické osoby, likvidátora nebo nuceného správce banky. Avšak, na rozdíl od postupu dle § 69 odst. 2 ZOK, se na základě účelu zákona domnívám, že by touto překážkou měl být stížen i prokurista. Ačkoliv se jedná o zástupce společnosti, za jehož jednání je odpovědný statutární orgán, je stále nadán povinností péče řádného hospodáře. I přesto, že se domnívám, že nemůže být stížen ustanovením § 69 odst. 2 ZOK, myslím si, že by odporovalo smyslu tohoto ustanovení, pokud by takto diskvalifikovaný prokurista mohl nadále v ostatních společnostech v tomto nebo obdobném postavení působit. Vzhledem k účelu celé úpravy vyloučení by měl výkon postihnout i vlivnou a ovládající osobu ve smyslu faktického vlivu odpovídajícímu postavení *shadow directors*. Takové pojetí odpovídá taktéž britské úpravě, na základě které osoba, u které soud rozhodne o diskvalifikaci, nemůže nadále po vymezené časové období působit v žádné společnosti jako *ředitel*, likvidátor, správce společnosti, správce majetku společnosti

¹⁸⁴ Odlišně ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014, op. cit. sub. 70, s. 576.

a taktéž vystupovat v jakémkoli přímém nebo nepřímém postavení, díky kterému by se mohla zúčastnit nebo jen působit na vedení, působení nebo vedení společnosti.¹⁸⁵

7 Procesní stránka vyloučení

Procesní úprava se nebude, s výjimkou soudní příslušnosti, lišit pro řízení probíhající v souvislosti s insolvenčním řízením a pro ostatní řízení. Jak bylo popsáno v kapitole 4.1.2, řízení o vyloučení nemá ani v případech rozhodování dle § 63 a § 64 ZOK povahu incidenčního řízení a bude se tedy jednat o zcela samostatné řízení. Jediným rozdílem od řízení podle § 65 ZOK bude příslušnost soudu – tím bude místně příslušný insolvenční soud, tj. místně příslušný krajský soud, který vedl řízení o úpadku. Vzhledem ke shodnému charakteru zbývajících úprav řízení pro diskvalifikaci související s insolvenčním řízením a mimo ni bude nadále popisováno řízení o vyloučení obecně, přičemž v kapitole 7.1 této práce (příslušnost soudu) je přihlíženo primárně k úpravě pro řízení vedená dle § 65 ZOK.

Rekodifikace soukromoprávních předpisů s sebou přinesla taktéž novou úpravu procesně-právních předpisů. Nový procesní předpis, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS“), nadále upravuje různá civilní řízení odlišná od běžného civilního procesu dle občanského soudního řádu¹⁸⁶ a, kromě jiného, taktéž řízení o vyloučení člena statutárního orgánu (a dalších osob) z výkonu funkce. Dle § 2 písm. e) ZŘS se jedná o tzv. řízení o některých otázkách týkajících se právnických osob a svěřenského fondu, které je dále upraveno v § 85 an. ZŘS. Ustanovení § 85 rozlišuje celkem čtyři druhy řízení ve věcech právnických osob. Pro účely diskvalifikace je významné zejména řízení ve statusových věcech právnických osob, vč. *odvolávání* členů jejich orgánů dle písm. a) tohoto ustanovení (dále jen „řízení ve statusových věcech“) a dále pak řízení dle § 85 písm. c), tj. řízení ve věcech právnických osob, která lze dle zákona zahájit i bez návrhu, nejedná-li se o řízení dle písm. a) (dále jen „další řízení“). Ačkoliv se rozdíl mezi těmito dvěma řízeními jeví jako nepatrný, jejich rozlišení má zásadní vliv na věcnou i místní příslušnost soudu.

¹⁸⁵ HANNIGAN in FARRAR, J. a kol. 2002, op. cit. sub. 3, s. 358.

¹⁸⁶ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

7.1 Příslušnost soudu

Důvodová zpráva zákona o zvláštních řízeních soudních uvádí, že řízení o vyloučení člena statutárního orgánu podle § 65 ZOK spadá mezi další řízení a bude se proto řídit § 85 písm. c) ZŘS a všemi navazujícími ustanoveními. Ke stejnému závěru dochází Hromada¹⁸⁷, který však pravděpodobně jen kopíruje obsah důvodové zprávy, aniž by svůj výklad jakkoliv dále rozvíjel. Pokud bychom řízení o diskvalifikaci člena orgánu z výkonu funkce skutečně zařadili mezi další řízení, znamenalo by to, že místně příslušným soudem bude obecný soud právnické osoby, o kterou se jedná.¹⁸⁸ Takový výklad by však znamenal, v souladu s § 3 odst. 1 ZŘS, že o vyloučení osob z výkonu funkce v korporaci postupem dle § 65 ZOK, by rozhodovaly soudy okresní. Pokud bychom trvali na tomto výkladu, vznikla by paradoxní situace, kdy by došlo k rozdělení řízení dle jednotlivých diskvalifikačních důvodů mezi soudy okresní a krajské.

V případě, že by se soudy měly zabývat diskvalifikací člena statutárního orgánu nebo vlivné či ovládající osoby pro způsobení úpadku (postupem dle § 63 a 64, resp. pak dle § 76 odst. 2 ZOK), je věcně příslušný daný insolvenční soud, tj. soud krajský¹⁸⁹. Pokud by však měly rozhodovat o porušení péče řádného hospodáře, případně jiné péče, věcně příslušný by byl soud okresní. Naopak, pokud by se ale jednalo o odvolání osoby, u níž byl osvědčen úpadek a byla tak nadále nezpůsobilou pro výkon funkce¹⁹⁰, čímž by se ale taktéž mohla dopustit porušení péče řádného hospodáře¹⁹¹, řízení by se vedlo u soudu krajského.^{192, 193}

Shodně s Alexandrem¹⁹⁴, Šukem¹⁹⁵ i Růžičkou¹⁹⁶ se proto domnívám, že řízení o diskvalifikaci osoby z výkonu funkce bude spadat mezi řízení ve statusových věcech podle § 85 písm. a) ZŘS. Takovému závěru nasvědčuje i historická komparace, kdy

¹⁸⁷ HROMADA in SVOBODA, K., HEJDA J. a kol. Občanský soudní řád: komentář. Vydání první. Praha: Linde Praha, 2013, xxiii, s. 170.

¹⁸⁸ Srov. § 86 odst. 2 ZŘS.

¹⁸⁹ Srov. § 7a insolvenčního zákona.

¹⁹⁰ Postupem dle § 153 odst. 3 o.z.

¹⁹¹ Srov. § 159 odst. 1 o.z., podle kterého jedná nedbale ten, kdo není této péče schopen, ač to musel při jejím výkonu zjistiť.

¹⁹² Důvodová zpráva k ZŘS.

¹⁹³ HROMADA in SVOBODA, K. a kol. 2013, op. cit. sub. 71., s. 166.

¹⁹⁴ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014, op. cit. sub. 70, s. 571.

¹⁹⁵ ŠUK in ŠTENGLOVÁ, I. a kol. 2013, op. cit. sub. 61, s. 161.

¹⁹⁶ RŮŽIČKA, T. Diskvalifikace člena statutárního orgánu, 30. 12. 2014, [online]. [cit. 2015-04-15]. Dostupné z <http://www.firemnipravo.com/article/diskvalifikace-clena-statutarniho-organu>.

obchodní zákoník rovněž odkazoval u předchozího institutu vyloučení na zvláštní řízení v otázkách právnických osob (dle § 200e OSŘ), které bylo řazeno mezi statusové věci.¹⁹⁷

Z těchto důvodů se domnívám, že řízení o diskvalifikaci bude nutné zařadit mezi řízení ve statusových věcech, kde bude vždy místně příslušným soud, u něhož je právnická osoba zapsána ve veřejném rejstříku¹⁹⁸, a věcně příslušným pak soud krajský¹⁹⁹.

7.1.1.1 Povaha řízení

Dle § 65 odst. 1 ZOK platí, že soud může i bez návrhu rozhodnout o vyloučení příslušné osoby. Jedná se tedy o nesporné řízení. Přesto je každá osoba, která má na takovém rozhodnutí důležitý zájem, oprávněna předložit soudu návrh na vyloučení dané osoby.²⁰⁰ Vzhledem k tomu, že se nejedná o právní zájem²⁰¹, je potřeba takový okruh osob vykládat velmi široce. Stačí, aby dotčená osoba měla např. jen morální zájem na potrestání příslušného člena. Též se může jednat o zaměstnance, poškozené věřitele, kohokoliv ze společníků, ale také insolvenčního správce dané korporace.²⁰² Účastníky řízení budou navrhovatel (pokud nějaký bude), osoba, o jejíž diskvalifikaci se bude jednat a veškeré obchodní korporace, které by mohly být diskvalifikací dané osoby dotčeny²⁰³.²⁰⁴ Soud rozhoduje pouze o vyloučení proti jedné osobě. Podá-li tedy více aktivně legitimovaných osob návrh na diskvalifikaci, bude mít v souladu s § 6 ZŘS každá z těchto osob postavení navrhovatele; nepoužijí se tedy ustanovení o vedlejších účastenství, přistoupení k řízení²⁰⁵, ani o spojení řízení²⁰⁶.²⁰⁷

7.1.1.2 Lhůta pro zahájení řízení o diskvalifikaci

Při rozhodování o vyloučení dle § 65 odst. 1 ZOK je významná doba „posledních 3 let“, kdy musel člen statutárního orgánu opakovaně a závažně porušit svou zákonem

¹⁹⁷ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014, op. cit. sub. 70, s. 572.

¹⁹⁸ Srov. § 86 odst. 1 ZŘS.

¹⁹⁹ Srov. § 3 odst. 2 písm. a) ZŘS.

²⁰⁰ Srov. § 63 odst. 3 ZOK na základě odkazu z poslední věty § 65 odst. 1.

²⁰¹ Např. ve smyslu § 93 ZOK nebo § 80 OSŘ.

²⁰² ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014, op. cit. sub. 70, s. 563 – 564.

²⁰³ Tj. jedná se o obchodní korporaci, z výkonu jejíž funkce má být osoba diskvalifikována a poté také všechny korporace dotčené v souladu s § 66 odst. 1 ZOK.

²⁰⁴ Srov. § 6 ZŘS.

²⁰⁵ Dle § 90 – 92 OSŘ.

²⁰⁶ Dle § 112 OSŘ.

²⁰⁷ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014, op. cit. sub. 70, s. 564.

uloženou povinnost spojenou s výkonem funkce. Zákon však nestanoví o běhu této doby nic dalšího. Ačkoliv § 154 odst. 1 OSŘ stanoví, že pro rozsudek je rozhodující stav v době řízení, jsem toho názoru, že rozhodná lhůta se zastavuje při zahájení řízení v souladu s § 82 OSŘ ve spojení s § 648 o.z.

Právo dožadovat se diskvalifikace člena statutárního orgánu má každý, kdo má na vydání takového rozhodnutí důležitý zájem. Jedná se tudíž o právo navrhovatele, které je podáním návrhu soudu uplatněno u orgánu soudní moci a lhůta dále neběží²⁰⁸ (obdobně při zahájení řízení soudem z moci úřední dle § 13 odst. 2 ZŘS). Pokud by lhůta přestala běžet v jiném momentě, resp. počítala by se zpětně od jiného momentu, např. ode dne vynesení rozsudku, celá úprava by zjevně popírala smysl možnosti diskvalifikace. Osoba, již by se řízení týkalo, by tak mohla úmyslně jednání prodlužovat a zdržovat. Pro možnost diskvalifikace tedy bude relevantní jakékoliv porušení zákonem uložené péče, ke kterému došlo v období tří let předcházejících dni zahájení řízení. K jednáním, ke kterým došlo před více než třemi lety, se nepřihlíží.²⁰⁹ Navíc platí, že osoba, které se diskvalifikace týká v době zahájení řízení (případně jeho průběhu) již nemusí být členem příslušné obchodní korporace, vůči níž porušila své povinnosti. Postačí, že své povinnosti porušila v zákonem stanovené tříleté lhůtě před zahájením řízení.

8 Úvahy de lege ferenda

K výše nastíněným otázkám a výkladu institutu vyloučení z funkce bych si dovolil několik úvah *de lege ferenda*.

Za primární problém považuji nejednoznačnost týkající se otázek s mezinárodním prvkem. I v případě výše nastoleného výkladu stále existuje několik mezer, zejména pak ve vztahu k zahraničním právnickým osobám. Pro vyjasnění otázky aplikace diskvalifikace na zahraniční osoby by bylo dle mého názoru, kromě vyjasnění české úpravy a její novelizace po vzoru britského zákona *Small Business, Enterprises and Employment Act 2015*, vhodné a účelné přijmout jednotnou úpravu na úrovni EU ve

²⁰⁸ PŘÍDAL in SVOBODA, K. a kol. 2013, op. cit. sub. 71., s. 294.

²⁰⁹ Shodně ŠUK in ŠTENGLOVÁ, I. a kol. 2013, op. cit. sub. 61, s. 161 a ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014, op. cit. sub. 70, s. 572.

formě směrnice či nařízení. Došlo by tak k ukotvení obdobných institutů ve všech členských státech a efektivně by se zamezilo možnosti obcházení zákona tím, že si určitá osoba založí právnickou osobu dle práva jiného státu. Tímto způsobem by navíc mohlo dojít k ustálení a vyjasnění procesních otázek příslušnosti soudu rozhodovat o diskvalifikaci.

Za další nedostatek české právní úpravy považuji neexistenci jakéhokoliv jednotného veřejného rejstříku, kde by byly vedeny záznamy o všech diskvalifikovaných osobách. Tento výklad by předešel nejasnostem u všech osob, které nejsou uváděny v obchodním rejstříku, přispěl by transparentnosti a rovněž by mohl přinášet další výhody a způsoby použití, vč. např. materiální publicity u veškerých zveřejněných záznamů. I v tomto případě by bylo možné se inspirovat v britské právní úpravě, která veřejný rejstřík obecně upravuje v § 18 CDDA. Existují pak dva rejstříky – jeden, kde jsou vedeny údaje o veškerých diskvalifikovaných osobách²¹⁰ a druhý rejstřík, kde jsou jmenovitě vypsány veškeré osoby diskvalifikované v rámci insolvenčního řízení během posledních tří měsíců.²¹¹

Poslední bodem, jehož úprava by dle mého názoru značně prospěla české úpravě, je úprava fixní tříleté lhůty na intervaly dle vážnosti provinění osoby. V tuto chvíli jsou všechny osoby postihovány jednotnou sankcí, jejíž úprava a prodloužení např. na dobu až patnácti let, jako je tomu ve Velké Británii, by více odpovídalo sankční povaze institutu vyloučení a umocňovalo by jak preventivní, tak represivní funkci vůči veškerým postižitelným osobám.

²¹⁰ Dostupný z <https://beta.companieshouse.gov.uk/>. [online]. [cit. 2015-03-21].

²¹¹ Dostupný z <https://www.insolvencydirect.bis.gov.uk/IESdatabase/viewdirectorssummary-new.asp>. [online]. [cit. 2016-03-22].

9 Závěr

Obchodní korporace jsou bezesporu velmi důležitou součástí společnosti a musí proto existovat veřejný zájem na tom, aby tyto entity, které jsou významné pro hospodářství státu i obživu občanů, byly spravovány co nejkompetentnějšími osobami. Podmínky, které musí osoba naplnit, aby byla shledána způsobilou být členem orgánu obchodní korporace, je proto potřeba zkoumat průběžně, nikoliv jen při vzniku jejich funkce. Díky zavedení institutu diskvalifikace se společností, věřitelům a všem oprávněným osobám naskytla možnost, jak tyto osoby nejen kontrolovat, ale pokud je shledají nekompetentními, taktéž podat podnět soudu, který může jejich domněnky potvrdit a osobu z výkonu funkce vyloučit.

Ze zkoumaného účelu právní úpravy je zjevné, že hlavním cílem je ochrana veřejnosti (ve smyslu veřejného pořádku), ale rovněž ochrana majetku a společníků obchodních korporací. Rovněž bylo zjištěno, že smyslem vyloučení osoby je rovněž její postih (sankce) za špatný výkon její funkce, resp. nevhodné působení v obchodní korporaci.

Za pomoci výkladu účelu byly analyzovány aplikační dopady, které česká právní úprava tohoto institutu má. Za použití teleologického výkladu byl vymezen široký aplikační dopad a nastíněny co nejširší možnosti použitelnosti institutu diskvalifikace. Rovněž byly analyzovány některé mezery v právu vznikající zejména při aplikaci vůči zahraničním právníckým osobám. V rámci insolvenčního řízení se jedná zejména o procesní nedostatky, kdy v České republice nelze zahájit řízení a dále se jedná o nemožnost postihu nepatřičného výkonu funkce při působení v zahraničí.

Co se týče okruhu postižitelných osob a funkcí, je zjevné, že působnost zákonné úpravy je velmi široká. Aby mohla být osoba z výkonu funkce vyloučena, není zdaleka nutné, aby předtím byla do jakékoliv funkce zvolena. Stačí, že svým faktickým vlivem dosahuje působnosti členů statutárních orgánů, tj. jedná za společnost navenek a participuje na obchodním vedení společnosti. Jedná se tedy taktéž o vlivné a ovládající osoby, které se díky svému postavení fakticky vměšují do vedení korporace. Takové osoby jsou však, ačkoliv nejsou oficiálními, *de jure*, členy orgánu společnosti, taktéž vázány péčí řádného hospodáře a pro její porušení mohou být diskvalifikovány, stejně jako jim může být zakázáno na další tři roky v takovém

postavení jakkoli působit na obchodní vedení společnosti. Takové pojetí rovněž odpovídá úpravě Velké Británie, kterou se český zákonodárce inspiroval.

Pokud je osoba diskvalifikována z výkonu funkce, soud rovněž rozhodne, že ji vylučuje z výkonu funkce ve všech obchodních korporacích, ve kterých působí. Z tohoto pravidla však může soud uložit výjimku, a pokud k tomu shledá opodstatněné důvody, může diskvalifikovanou osobu ponechat vykonávat funkci v jiné korporaci, ve které v době vynesení rozsudku působí. Rozhodnutí o vyloučení z funkce s sebou taktéž přináší překážku dalšího výkonu funkce člena statutárního orgánu, ale též všech funkcí, pro které může být osoba diskvalifikována, vč. faktického působení na vedení společnosti. Tento zákaz soud bez výjimky uvalí na dobu tří let, a pokud by postižená osoba zákaz ignorovala, může ji vyloučit až na dobu dalších 10 let.

Použitá literatura

Monografie a komentáře

- BĚLOHLÁVEK, Alexander J, Tomáš HORÁČEK a Vít HORAČEK. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 991 s., ISBN 978-80-7380-451-0.
- BŘÍZA, P., BŘICHÁČEK, T., FIŠEROVÁ, Z., HORÁK, P., PTÁČEK, L., SVOBODA, J., Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 767 s., ISBN 978-80-7400-528-2.
- ČÁP, Zdeněk a Jan HEJDA. *Zákon o obchodních korporacích: výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy*. Praha: Linde Praha, 2013, 783 s. ISBN 978-80-7201-917-5.
- DĚDIČ, J. a kol., Obchodní zákoník: Komentář. Díl I., § 1-92e, 1.vyd. Praha: Polygon, 2002, 847 s., ISBN 80-7273-071-1.
- DINE, Janet, Marios KOUTSIAS a Marise CREMONA. *Company law*. 6th rev. ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007, 374 s., ISBN 978-0-230-01877-8.
- FRENCH, Derek, Stephen W MAYSON a Christopher RYAN. *Mayson, French & Ryan on company law*. 32nd edition. Oxford: Oxford University Press, 2015, 768 s., ISBN 978-0-19-873334-8.
- FARRAR, John H a Brenda HANNIGAN. *Farrar's company law*. 4th ed. London: Butterworths, 2002, lxxxii, 802 s. ISBN 04-060-4800-2.
- GRIFFIN, Stephen. *Company law: fundamental law*. 3rd ed. Harlow: Longman, 2000, 536 s., ISBN 978-058-2784-611.
- HANNIGAN, Brenda. *Company law*. Fourth edition. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2016, 856 s., ISBN 978-0-19-872286-1.
- HANNIGAN, Brenda *Company law*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2012, 824 s. ISBN 978-019- 9608-027.
- HURYCHOVÁ, Klára a Daniel BORSÍK. *Corporate governance: kolektivní monografie*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 279 s., ISBN 978-80-7478-654-9.

- KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. 2. vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013, s. 1272, ISBN 978-7357-243-3.
- LASÁK, J. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. díl,* Praha: Wolters Kluwer, 2014, 1576 s. ISBN 978-80-7478-326.
- LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. II. díl.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 1264. ISBN 978-80-7478-537-5.
- LAVICKÝ, Petr a Jakub HANDRLICA. *Občanský zákoník : komentář. I., Obecná část (§ 1-654).* 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-529-9.
- POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. I. díl,* Praha: Wolters Kluwer, 2009, 1079 s., ISBN 978-80-7357-491-8.
- RICHTER, T. *Insolvenční právo.* 1. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 471 s. ISBN 978-80-7357-329-4.
- SVOBODA, Karel a Jan HEJDA. *Občanský soudní řád: komentář.* Vydání první. Praha: Linde Praha, 2013, xxiii, 1398 s, ISBN 80-740-0506-2.
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář. 2. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2012, 1450 s., ISBN 978-80-7400-428-5.
- ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, P. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář. 1.vyd.* Praha: C. H. Beck, 2013, 1008 s. ISBN 978-80-7400-480-3.
- ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář.* 13. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 1469 s. ISBN 978-80-7400-354-7.

Odborné články a příspěvky do sborníků

- BĚLOHLÁVEK, Alexander. Odpovědnost členů statutárních orgánů korporací v případě insolvenčních řízení s mezinárodním prvkem. *Bulletin advokacie.* 2015, č. 7-8, s. 15-23. ISSN 1210-6348.
- ČERNÁ, S. *Ještě k ručení vlivné a ovládající osoby za porušení povinnosti odvracet hrozící úpadek.* *Obchodněprávní revue,* 2013, roč. 5., č. 6, s. 169-171. ISSN 1803-6554.

- DĚDIČ, J. Obchodní korporace v pohledu rekodifikačních intertemporálních ustanovení. Sborník Karlovarské právnické dny. 2013, č. 21, s. 29 – 41, ISBN 978-80-87576-56-4.
- HAVEL, B. Svoboda a zájem: *Viktor Knapp v tenatech komercialistky*. Právník. 2013, č. 12, s. 1197- 1205. ISSN 0231-6625.
- HURYCHOVÁ, K. *Diskvalifikace z výkonu funkce v komparativním pohledu. Obchodní právo*. 2014, roč. 23, č. 8, s. 324 -321 ISSN 1210-8278.
- PRIELOŽNÝ, M. *Diskvalifikace (nejen) člena statutárního orgánu po rekodifikaci*. Právní rádce. 2012, roč. 20, č. 10, s. 24-27. ISSN 1210-4817.
- ŠTENGLOVÁ, I., Podmínky způsobilosti k výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace. In: Sborník Karlovarské právnické dny. 2013, č. 21, s. 45 – 55. ISBN 978-80-87576-56-4.

Judikatura

- Rozhodnutí Nejvyššího soud ČR ze dne 01. 3. 2006, sp. zn. 29 Odo 455/2005, dostupné z <http://www.nsoud.cz>.

Britská judikatura

- Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 26. 3. 1987 ve věci *Re Stanford Services Ltd. & Ors*, [1997], 3 B.C.C. 326. [online]. [cit. 2015-04-08]. Dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk>.
- Rozhodnutí Vrchního soudu ze dne 30. 3. 1988 ve věci *Re Lo-Line Electric Motors Ltd*, [1988] B.C.L.C. 698. [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk>.
- Rozhodnutí Vrchního soudu ze dne 18. 10. 1989 ve věci *Re Crestjoy Products Ltd*, Chancery Division, [1990] B.C.L.C. 677. [online]. [cit. 2016-03-18] dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk>.
- Rozhodnutí Vrchního soudu ze dne 8. 6. 1992 ve věci *Re Unisoft Group Ltd (No.2)*, [1994] 1 B.C.L.C. 609, dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk>.
- Rozhodnutí Vrchního soudu ze dne 17. 12. 1993 ve věci *Re Hydrodan (Corby) Ltd (In Liquidation)*, [1994] 2 B.C.L.C. 180. [online]. [cit. 2015-04-08]. Dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk>.

- Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 10. 11. 1994 ve věci *Re Grayan Building Services Ltd.*, [1995] B.C.C. 554. [online]. [cit. 2015-04-08]. Dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk>.
- Rozhodnutí Vrchního soudu ze dne 26. 7. 1995 ve věci *Re Living Images Ltd*, Chancery Division, [1996] B.C.C. 112. [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk>.
- Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 14. 3. 1997 ve věci *Re Cannonquest Ltd. Official Receiver v. Hannan & Anor*, [1997] 1 B.C.C. 644. [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk>.
- Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 19. 11. 1997 ve věci *Re Blackspur Group plc. Secretary of State for Trade and Industry v Davies*, [1998] 1 BCLC 676 at 680. [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk>.
- Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 29. 8. 1998 ve věci *Barings Plc, Re Secretary of State for Trade and Industry v Baker*, [1999] 1 B.C.L.C. 262. [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk>.
- Rozhodnutí Vrchního soudu ze dne 1. 12. 1998 ve věci *Barings Plc, Re (No 5), Re Secretary of State for Trade and Industry v Baker*, [1999] 1 B.C.L.C 433. [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk>.
- Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 27. 11. 2001 ve věci *Secretary of State for Trade and Industry v Creegan*, [2002] 1 B.C.L.C. 99. [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk>.

Online zdroje

- ČECH P., *Mýty a pověry ve výkladu a aplikaci civilního práva – dnešní klid před zítřejší bouří*. 29. 6. 2015. [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z <http://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/myty-a-povery-ve-vykladu-a-aplikaci-noveho-civilniho-prava-dnesni-klid-pred-zitrejsi-bouri>.
- MULCAHY, H. *Company Directors Disqualification Act amended to widen scope for director disqualification*, 21. 7. 2015. [online], [cit. 2016-24-16]. Dostupné z <http://www.hillhofstetter.com/company-directors-disqualification-act-amended-to-widen-scope-for-director-disqualification/>.

- RŮŽIČKA, T. *Diskvalifikace člena statutárního orgánu*, 30. 12. 2014, [online]. [cit. 2015-04-15]. Dostupné z <http://www.firemnipravo.com/article/diskvalifikace-clena-statutarniho-organu>.

Další zdroje

- *Effects of a Disqualification Order*. 10/2015. [online]. cit. [2016-3-24]. Dostupné z https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/465080/effects-of-a-disqualification.doc.
- Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze) [online] s. 143. Praha: Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Dostupné z <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.
- Důvodová zpráva k ZOK (konsolidovaná verze) [online] s. 26. Praha: Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Dostupné z <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf>.

Legislativa

- Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, o úpadkovém řízení.
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník ve znění k 31. 12. 2013.
- Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 2/1993 Sb., usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.
- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).
- Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Britská legislativa

- *Companies Act 1985*, ve znění pozdějších předpisů.
- *Companies Act 2006*, ve znění pozdějších předpisů.
- *Corporation Directors Disqualification Act 1986*, ve znění pozdějších předpisů.
- *Insolvency Act 1986*, ve znění pozdějších předpisů.
- *Small Business, Enterprise and Employment Act 2015*, ve znění pozdějších předpisů.

Resumé: Vyloučení člena statutárního orgánu obchodní korporace (a dalších osob) z výkonu funkce

Od 1. ledna 2014 je v České republice účinný zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích. Jednou z novinek, které tento zákon zavedl je možnost diskvalifikace člena statutárního orgánu (a dalších osob) z výkonu funkce.

Cílem předkládané diplomové práce je vymezit jednotlivé diskvalifikační důvody a jejich aplikační dopad a dále identifikovat okruh osob, které mohou být jednotlivými diskvalifikačními důvody postiženy. Práce si dále klade za cíl nalézt obecná pravidla, dle kterých se aplikace právního institutu vyloučení bude řídit, a vymezit jeho aplikační meze. V práci budou rovněž identifikovány další funkce, resp. faktická postavení, ve kterých nebude postižená osoba v důsledku soudního rozhodnutí o svém vyloučení moci působit, resp. je vykonávat.

Autor v práci používá pro výklad právních norem deskriptivní a analytická metoda, doplněné o komparaci české a britské úpravy, ze které český institut vyloučení vychází. Zákonný text bude vykládán za použití gramatického, logického, teleologického, systematického a částečně rovněž historického výkladu. V rámci komparace se autor zaměřuje na britskou úpravu, jejíž výklad používá jako interpretační prvek pro zákonné mezery v českém právním řádu.

V kapitole druhé je zkoumán účel právní úpravy tohoto zákonného nástroje. Na základě interpretace účelu diskvalifikace jsou dále interpretovány možnosti aplikace úpravy vyloučení v případech s mezinárodním prvkem v kapitole třetí.

Kapitola čtvrtá, pátá a šestá se zabývají praktickou aplikací vyloučení, analýzou jednotlivých důvodů, okruhem postižitelných funkcí a osob, vč. důsledků soudního rozhodnutí o vyloučení některé legitimované osoby.

V závěru se práce rovněž zabývá procesní stránkou diskvalifikace, která je s hmotněprávním institutem neoddělitelně spojena a bez které by samotný institut nebyl aplikovatelný a vykonatelný, a jsou nastíněny některé úvahy *de lege ferenda*.

Abstract: Disqualification of governing body members (and other persons) from their positions in a business corporation

As of 1 January 2014 a new act no. 90/2012 Coll., Business Corporations Act, has been effective in the Czech Republic. Among the other new legal instruments, the Act has incorporated a regulation of disqualification of governing body members (and other persons) from their positions in a business corporation.

This master thesis aims at determination of particular grounds for the disqualification and impacts of its application. Further, persons who may be disqualified under the pursuant to the particular grounds are defined in the thesis. The aim of the thesis is to find a general rules governing the disqualification and to determine limits of its application. The thesis also defines other persons (positions) which the disqualified person will not be allowed to hold and perform due to the court's decision.

The author uses descriptive and analytical methods to interpret the legal regulation, which is joined with comparison of Czech and British legislation as the British legislation was one of the main sources. The Act is interpreted based on grammatical, logical, teleological, systematic, and partially historical interpretation methods. Within the comparison the author focuses on the British legislation which is further used to interpret the loopholes in the Czech law.

In second chapter, the purpose of this legal instrument is examined. Based on the its purpose, the options of disqualification application within relations with international element are interpreted in chapter three.

The fourth, fifth, and sixth chapters deal with a practical application of disqualification, with analysis of the particular grounds, circuit of persons who may be disqualified, and consequences of disqualification order for particular persons.

In its conclusion, the theses deal with a procedural view on the regulation, as it is an integral part of this legal instrument. Last, but not least, the author presents some *lex ferenda* thoughts.

Klíčová slova

Diskvalifikace; Člen statutárního orgánu; Péče řádného hospodáře

Key words

Disqualification; Director; Fiduciary duties